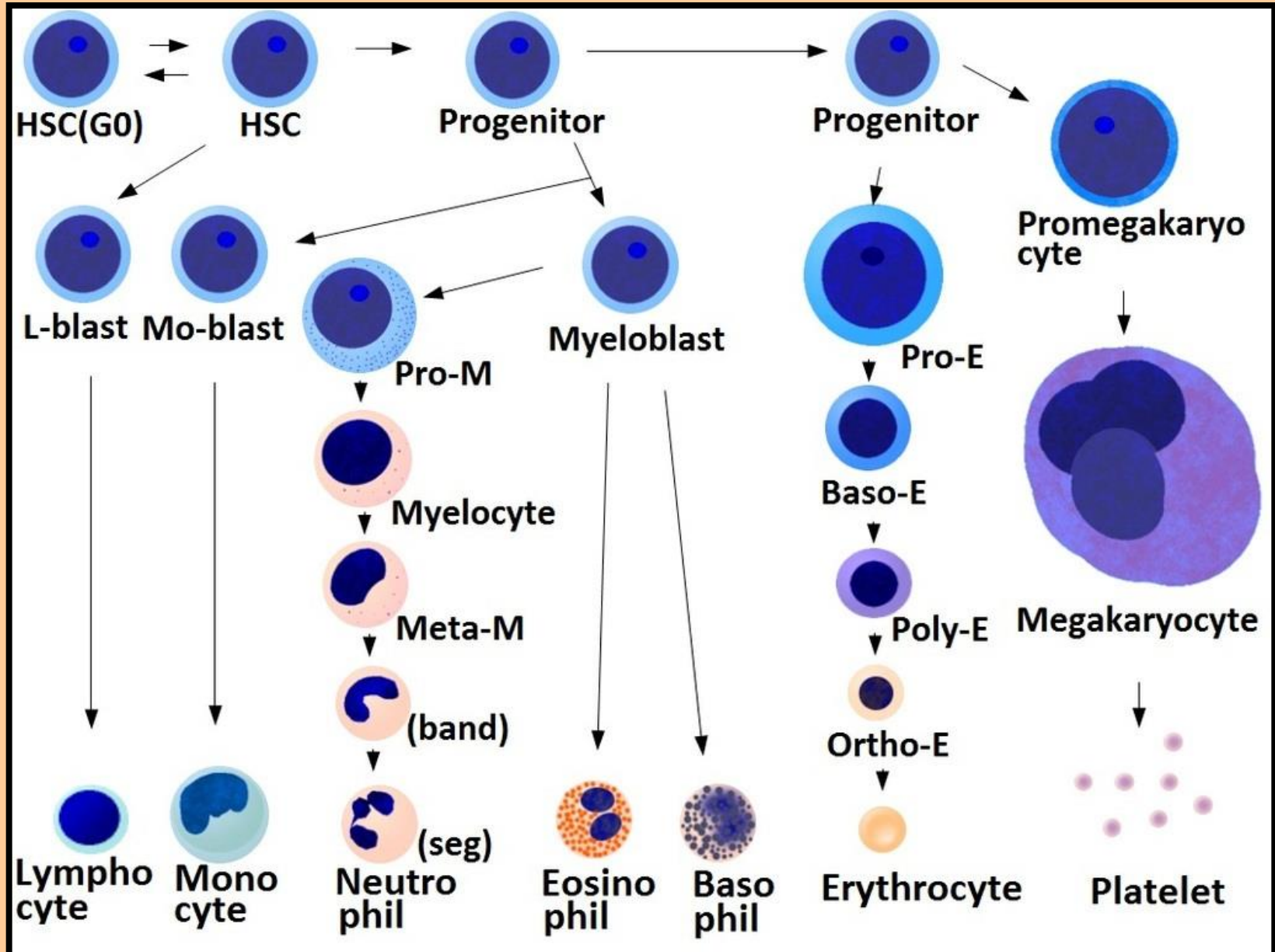

Hematopoetické kmenové buňky – HSCs (hematopoietic stem cells)

(Hematopoéza)

HEMATOPOÉZA - HEMATOPOETICKÉ KMENOVÉ BUŇKY

- HSC (hematopoietic stem cells)

- Hematopoéza je v současné době zřejmě nejlépe prostudovaná diferenciační dráha s nejdokonalejším fenotypovým rozlišením jednotlivých buněčných stádií buněk založeno na tzv. CD (cluster determinants) antigeny.
- Jednotlivé diferenciační dráhy jsou často majoritně závislé na jediném cytokinu (kolonie stimulujícím faktoru - CSF; např. G-CSF, faktor stimulující tvorbu zejména granulocytů)
- V průběhu ontogeneze je hematopoéza realizována jedinečným způsobem (časo-prostorově, viz. níže), což dobře umožňuje i studium rozdílů mezi embryonálními a adultními somatickými kmenovými buňkami. Každopádně v průběhu embryonálního vývoje vznikají jisté typy populací T-lymfocytů, které zůstávají po celý život jedince, ale v dospělosti již nevznikají. Existují také některé typy buněk připomínající „fakultativní kmenové buňky“ - monocyty/makrofágy, mikroglie, různé typy lymfocytů. Druhou možností, vedle možnosti odlišnosti embryonálních a adultních HSCs je schopnost těchto buněk osidlovat odlišné „niche“.
- HSC vzniklé ve žlutkovém váčku také migrují do oblasti AGM a do jater, kde dávají vznik adultním HSC (Samokhvalov, 2007)

Rozlišujeme: **LT-HSC** (long-term HSC) - schopné opakovaně kompletní obnovy hematopoézy (vyžadují osteoblasty), **Kostní dřeň** - <0.01% buněk ~ 98 % v G_0 fázi buněčného cyklu

ST-HSC (short-term HSC) - schopné jen krátkodobé obnovy hematopoézy (vyžadují endotelie - vaskulární niche) ~ 1- 3% proliferujících

(aktuální X potencionální (proliferující) kmenová buňka)

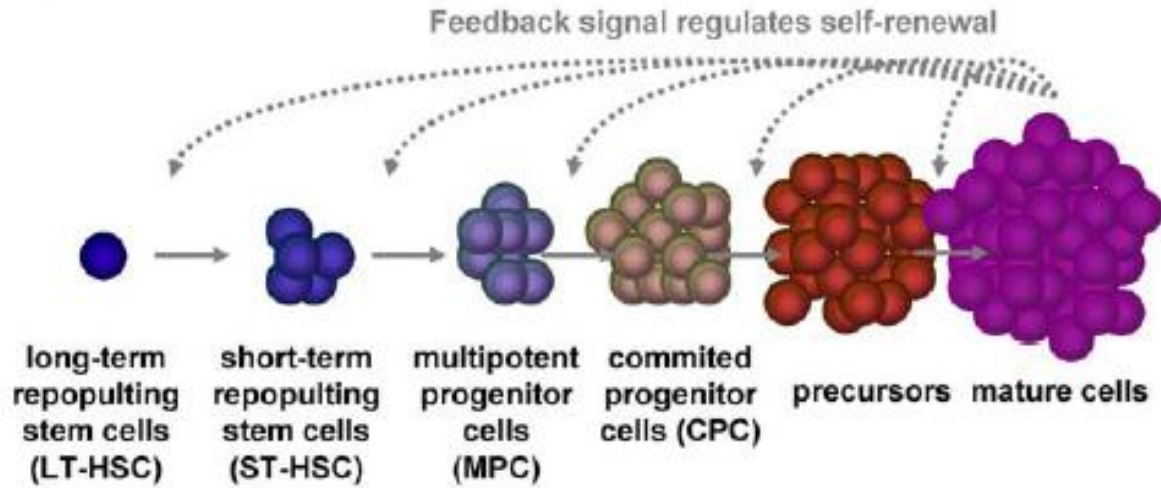
Harrison et al. (1979): transplantoval myším opakovaně identický štěp HSC déle jak 8 let

- > výrazné překročení délky života myši!!!

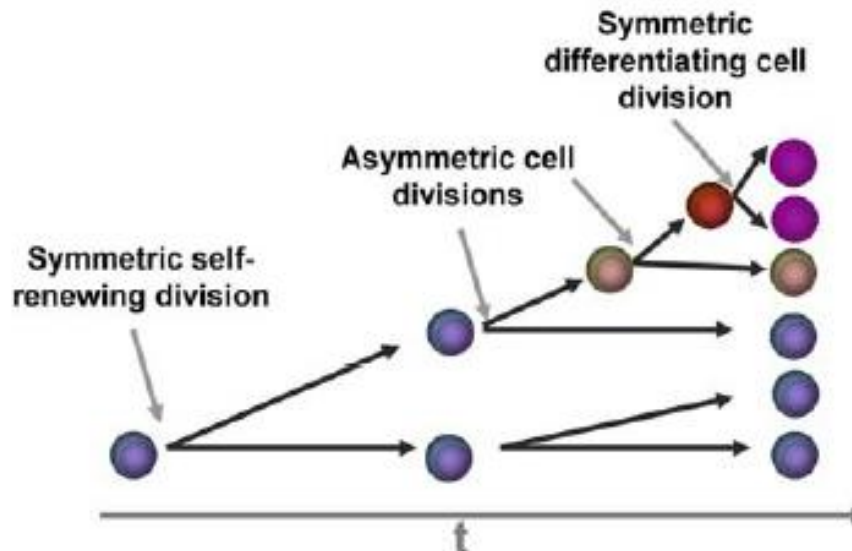
- > **OPRAVDOVÉ ADULTNÍ KMENOVÉ BUŇKY!**

Dělení hematopoietických buněk

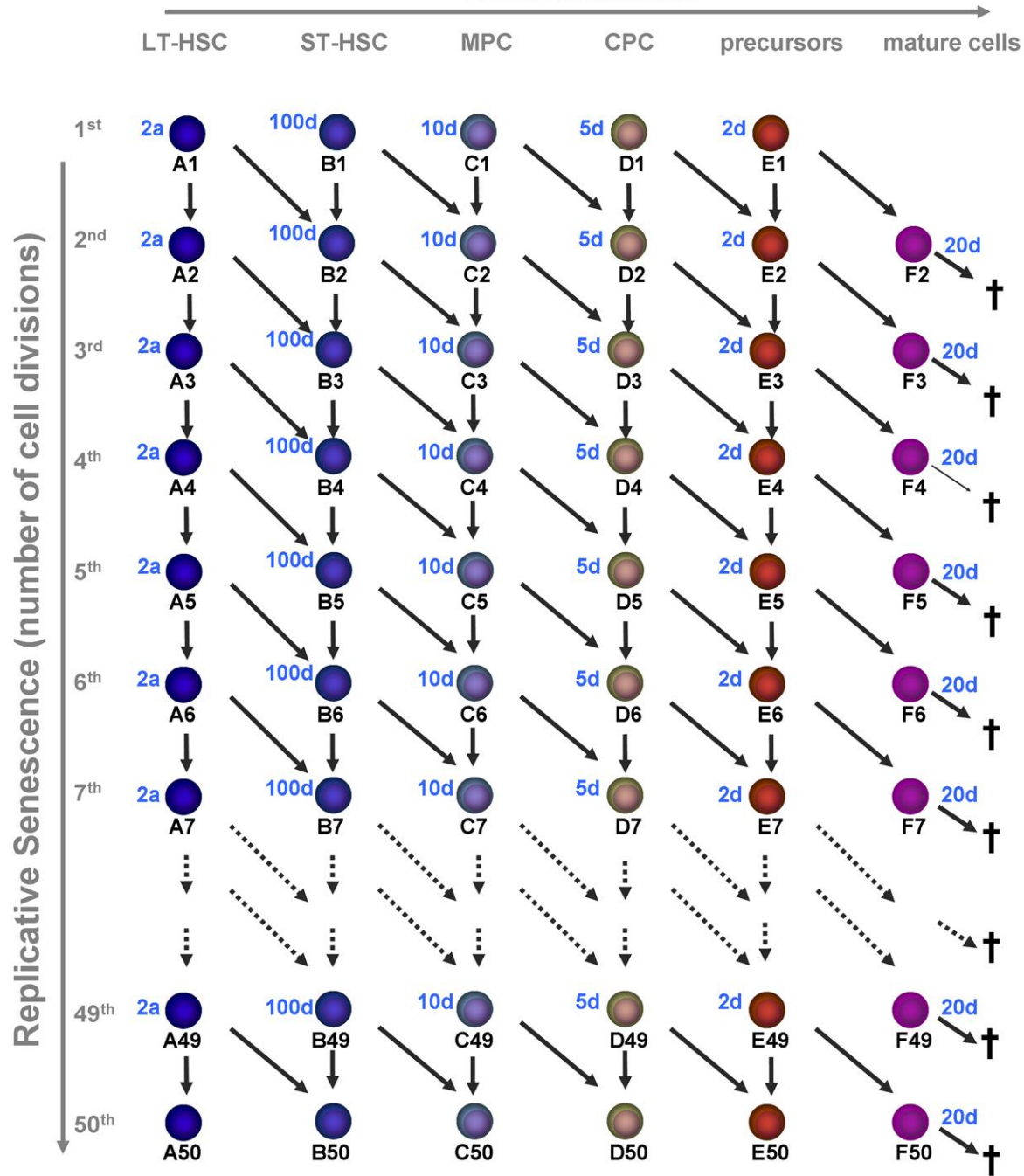
A

B

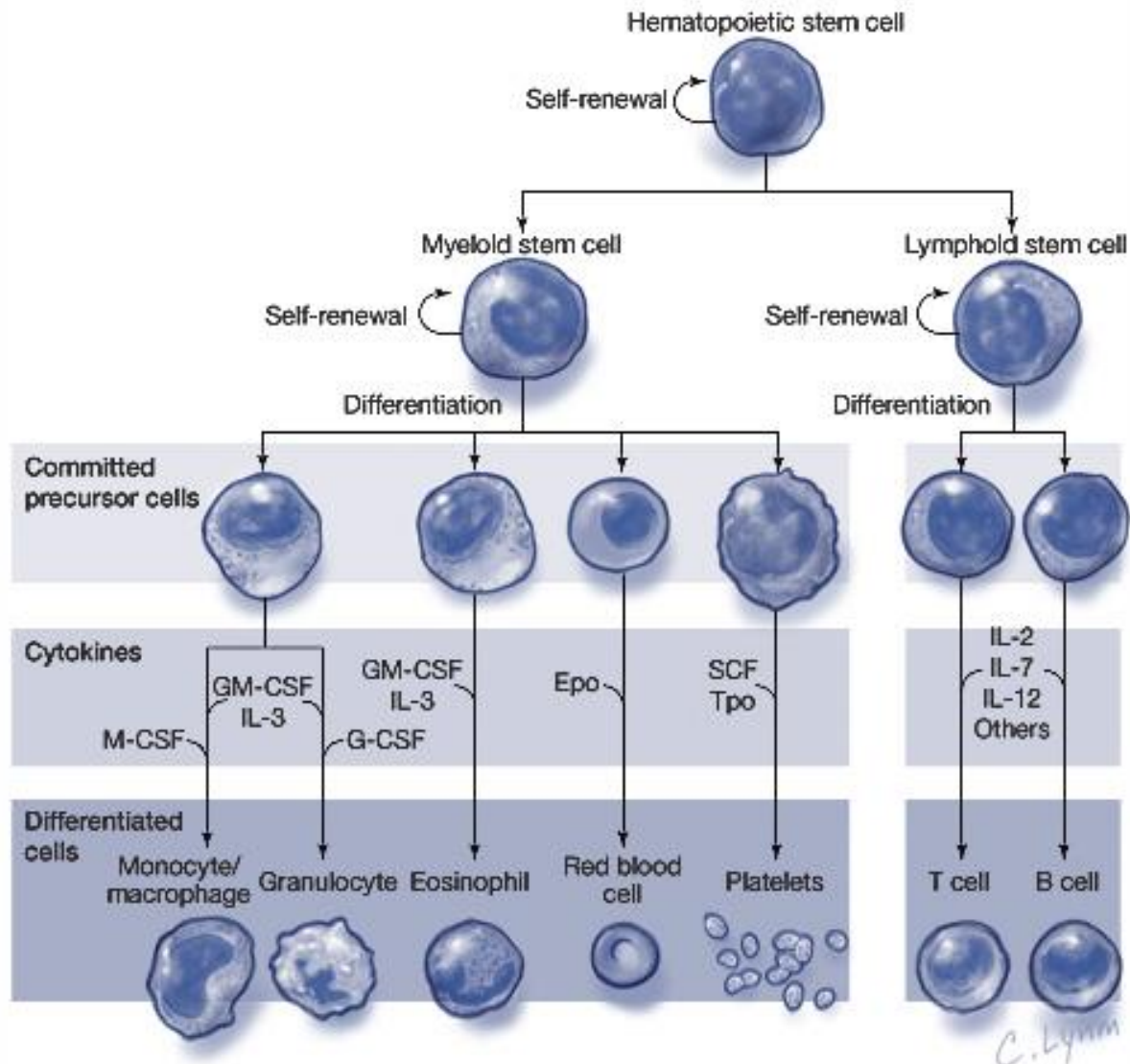
Differentiation

Odhadované počty dělení buněk v jednotlivých vývojových stádiích hematopoézy

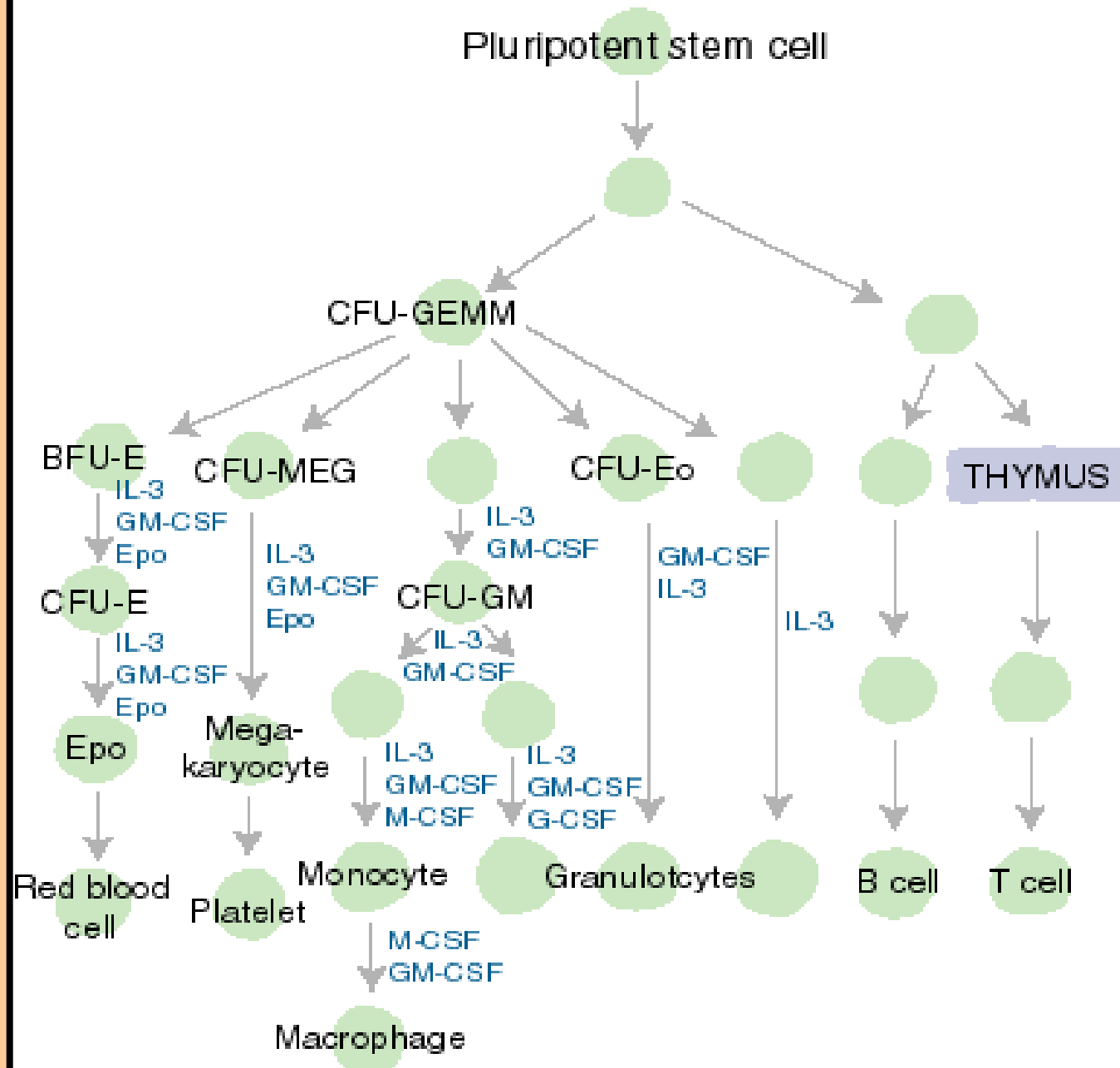
(Rychlost dělení není ukázána!)

Hematopoietic Stem Cell Differentiation

IL=interleukin
 GM-CSF=granulocyte/macrophage colony-stimulating factor
 G-CSF=granulocyte colony-stimulating factor
 M-CSF=monocyte colony-stimulating factor
 Epo=erythropoietin
 SCF=stem cell factor
 Tpo=thrombopoietin

Hematopoiesis

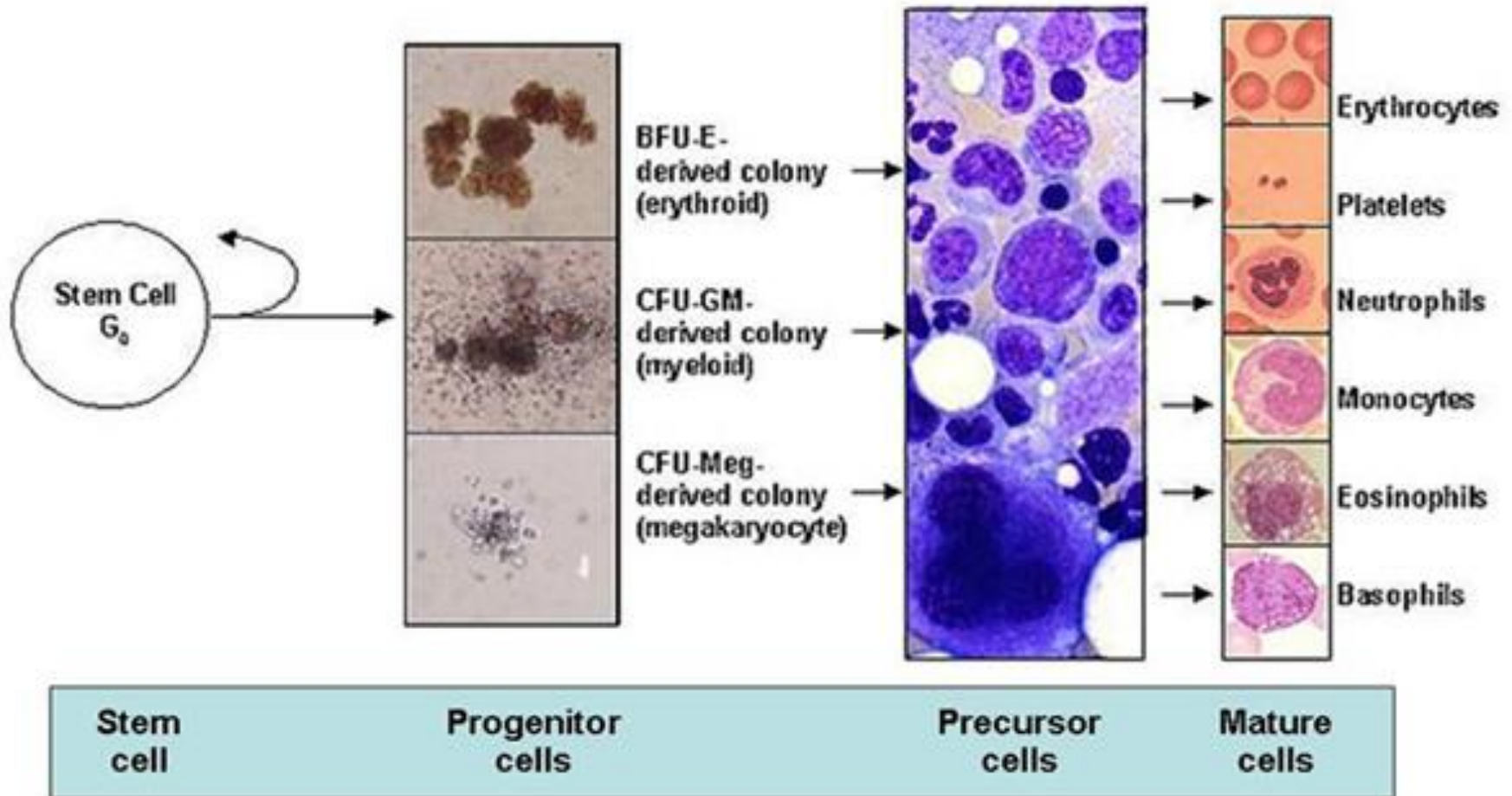

*pomalou se dělicí buňky
velký jádro-plasmový poměr*

*rychle se dělicí buňky
velký jádro-plasmový poměr
tvorba specifických kolonií*

*ukončení proliferace
stále velký jádro plasmový poměr
velké rozdíly ve velikosti*

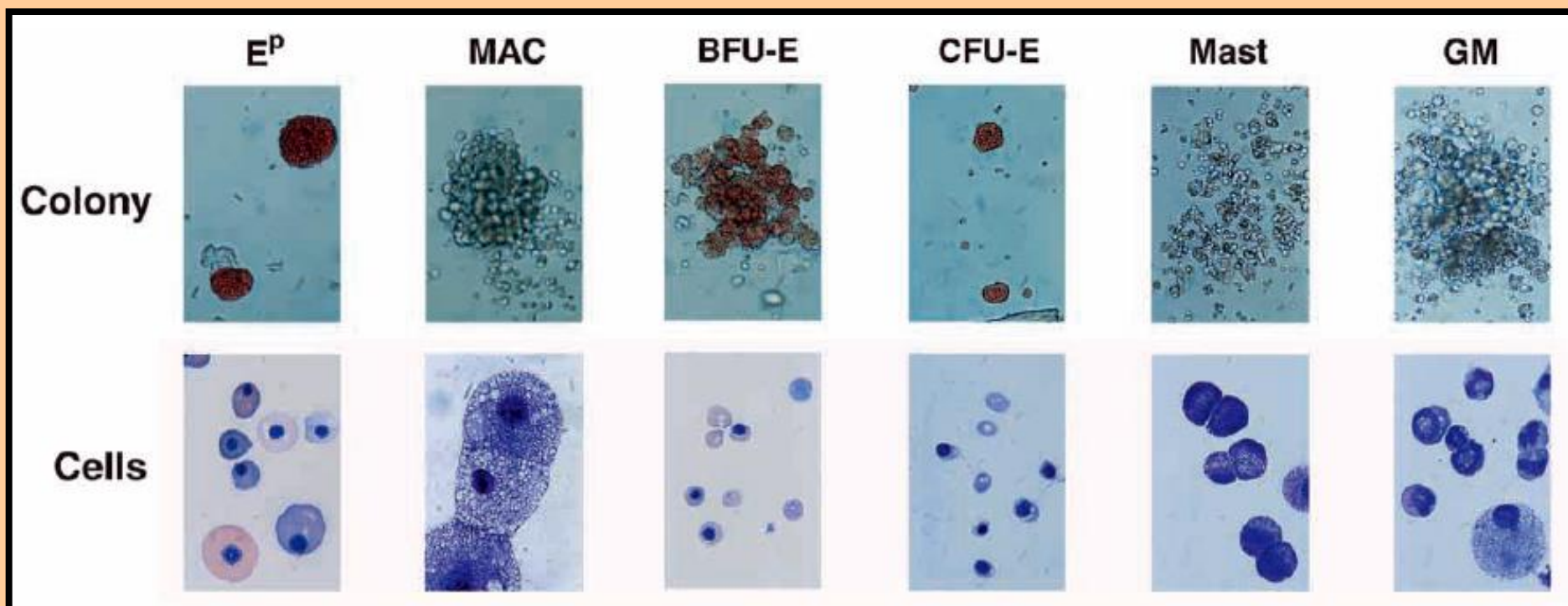
*nedělicí se
terminálně diferencované buňky
cytoplasma převáží nad jádrem*

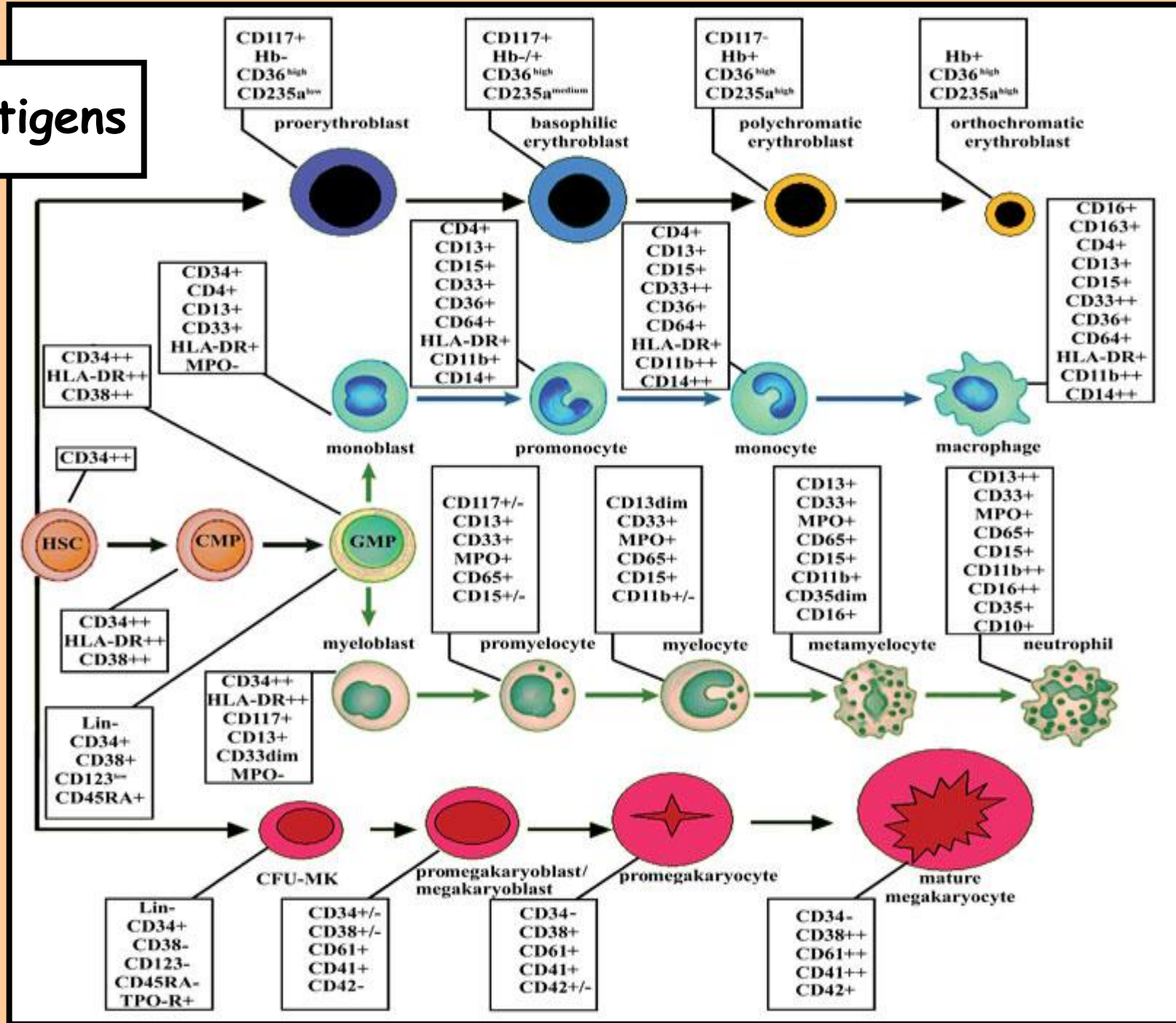
Příklad kolonií hematopoézy v *in vitro* experimentu

Palis 1999

Ep - primitivní erytropoéza, MAC - primitivní makrofágy,
BFU-E - (Burst-forming unit eryteroidní) z fetálních jater,
GM - granulocytární-makrofágová kolonie

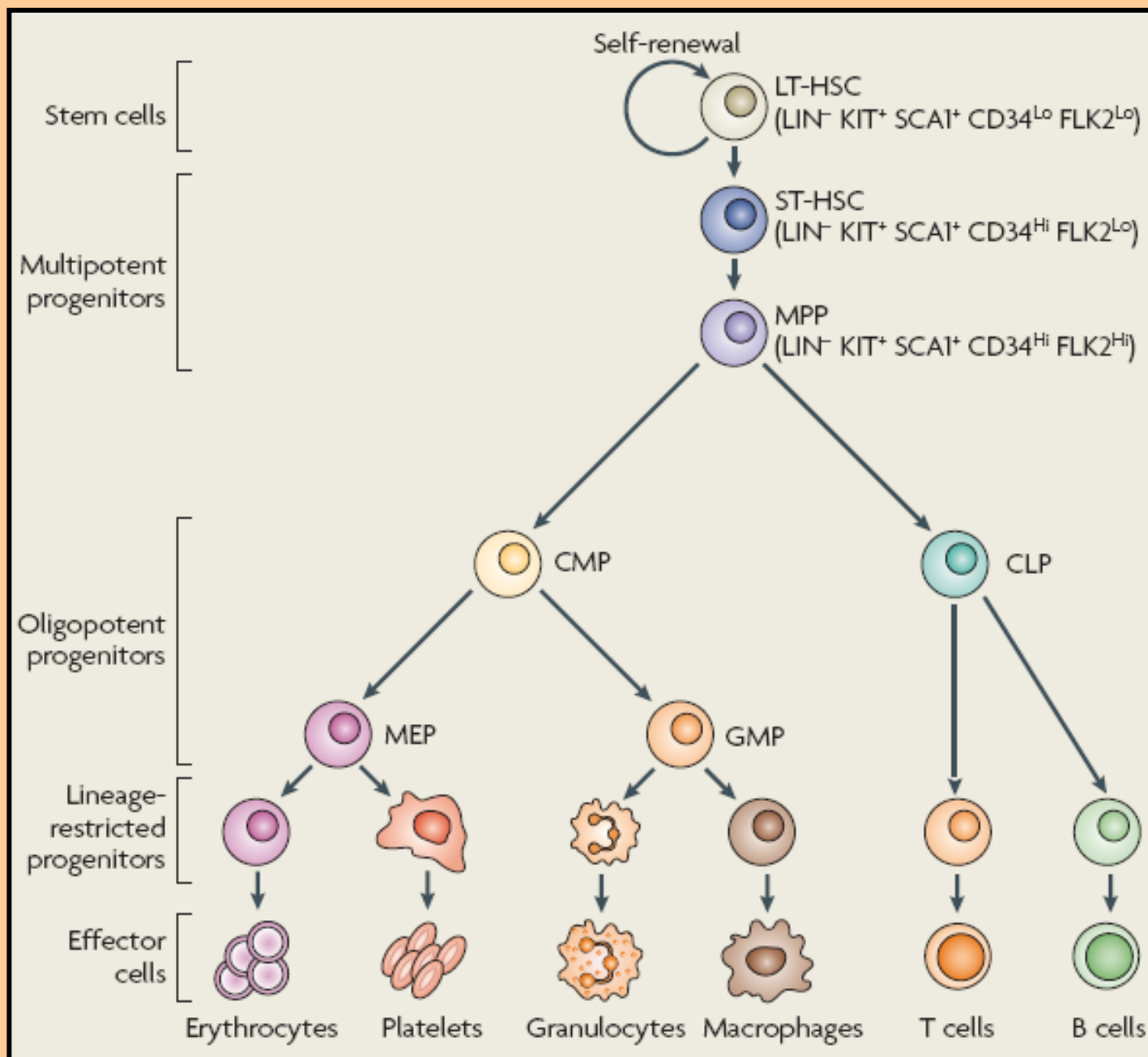
CD antigens

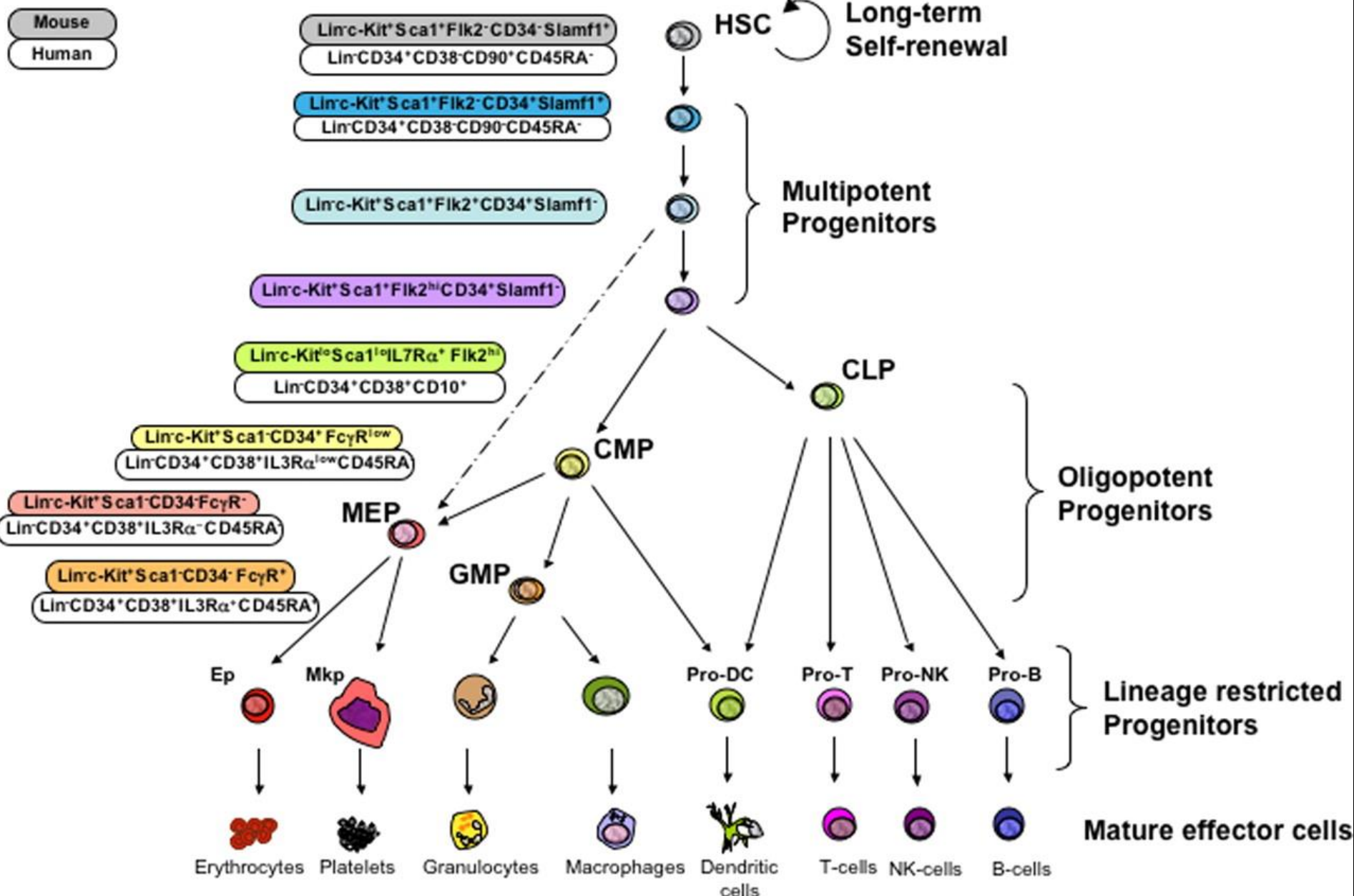
Fenotyp HSC (mouse)

<i>antigen</i>	HSC	Myeloid SC	Lymphoid SC
CD10 (CALLA)	-	-	+
CD33 (Sialoadhesin)	-	+	-
CD34 (L-selectinR)	-	+	+
CD38 (ecto-ADP-ribosyl cyclase)	-	-	+
CD90 (Thy1)	+	-	+
CD110 (Trombopoietin receptor)	+	+	-
CD111 (Nectin1)	-	+	-
CD112 (Nectin2)	-	+	-
CD117 (c-Kit, SCFR)	+	+	+
CD123 (α řetězec IL-3R)	+	+	-
CD124 (IL-4R/IL-13R)	-	-	+
CD127 (α řetězec IL-7R)	-	-	+
CDw131 (β řetězec IL-3R/IL-5/GM-CSF)	-	+	-
CD133 (Ac133)	-	+	-
CD135 (Flt3/Flk2)	+	-	-
CD173 (krevní skupina H typ 2)	-	+	-
CD174 (Lewis Y)	-	+	-
CD176 (Thomson-Friedenreich antigen)	-	+	-
CD227 (MUC-1)	-	+	-
CD228 (Melanotransferrin)	-	+	+
<u>CD243 (MDR-1)</u>	+	-	-

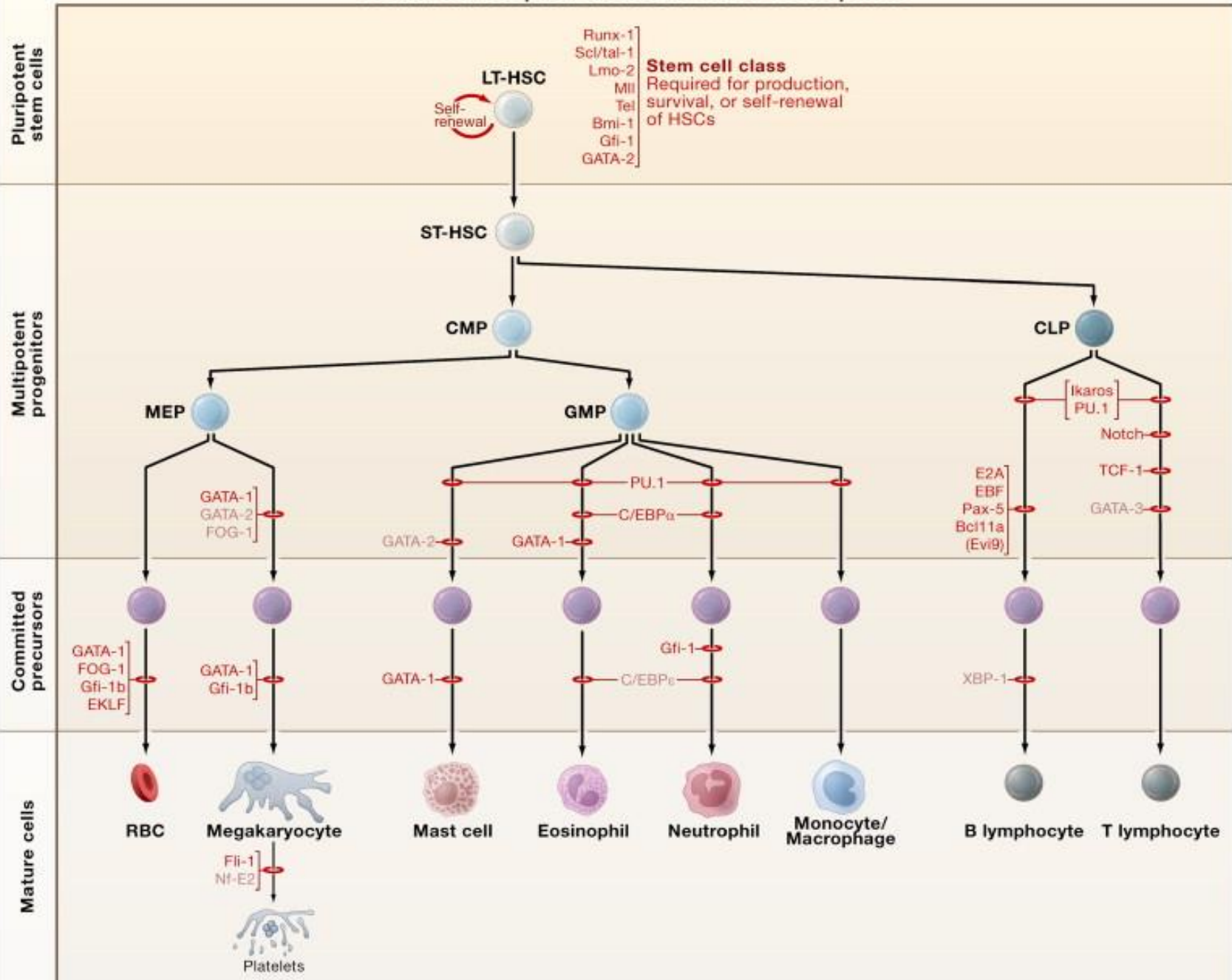
Schema hematopoézy a fenotyp aktuálních a potencionálních HSC (mouse)

Hematopoietic Hierarchy

Critical transcription factors for blood development

Extrinsic a intrinsic faktory regulující sebeobnovu adultních HSC (Akala & Clarke 2006)
významnou úlohu hraje hypoxie a HIF! HSC mají vysokou hladinu HIF nezávisle na hypoxii!
- úloha cytokinů SCF, IL-x?

Bmi1 - polycomb group protein

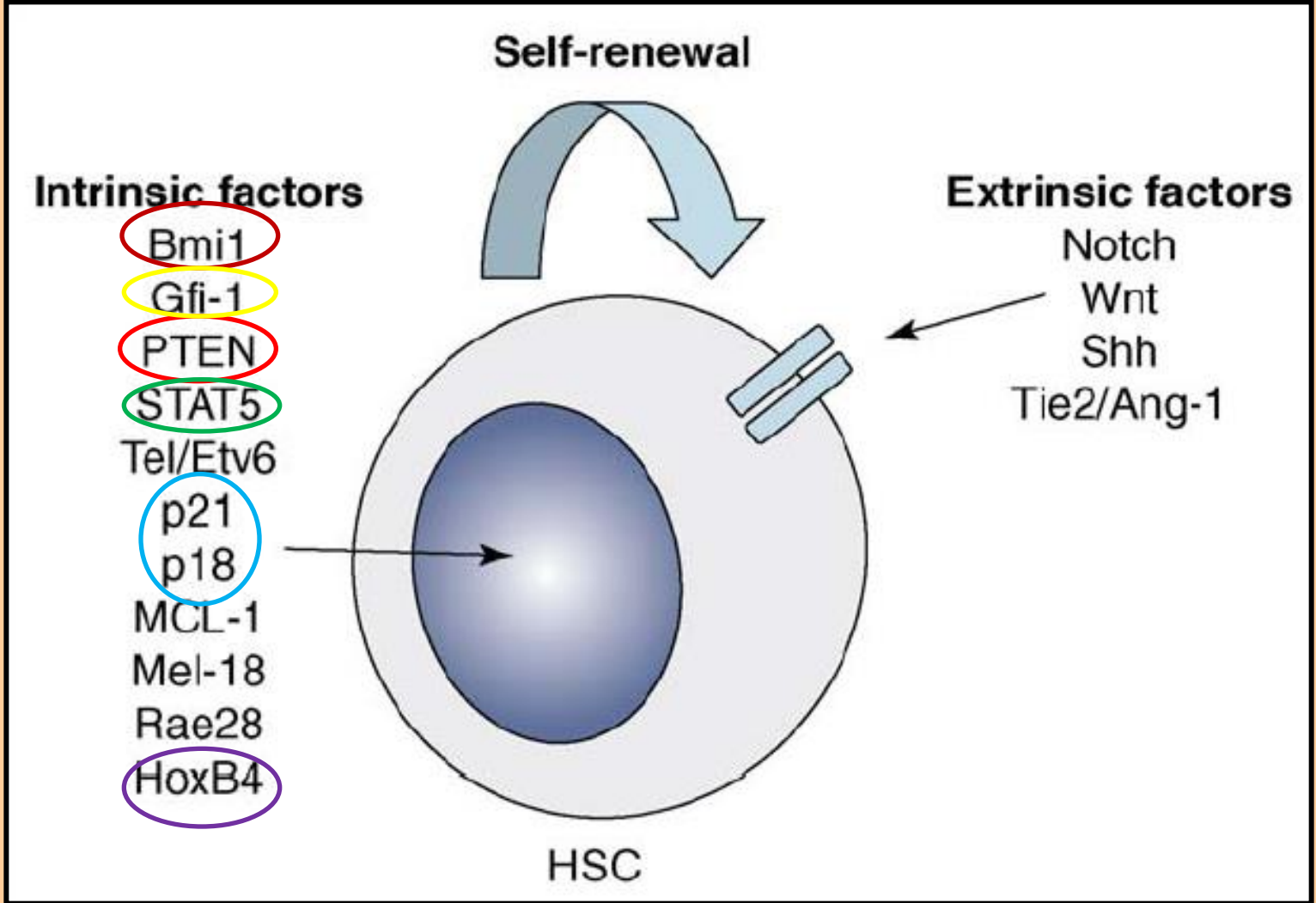
Gfi-1 - transkripční faktor/represor

PTEN - inhibitor PI3k/Akt

p18, p21 - inhibitory cdk

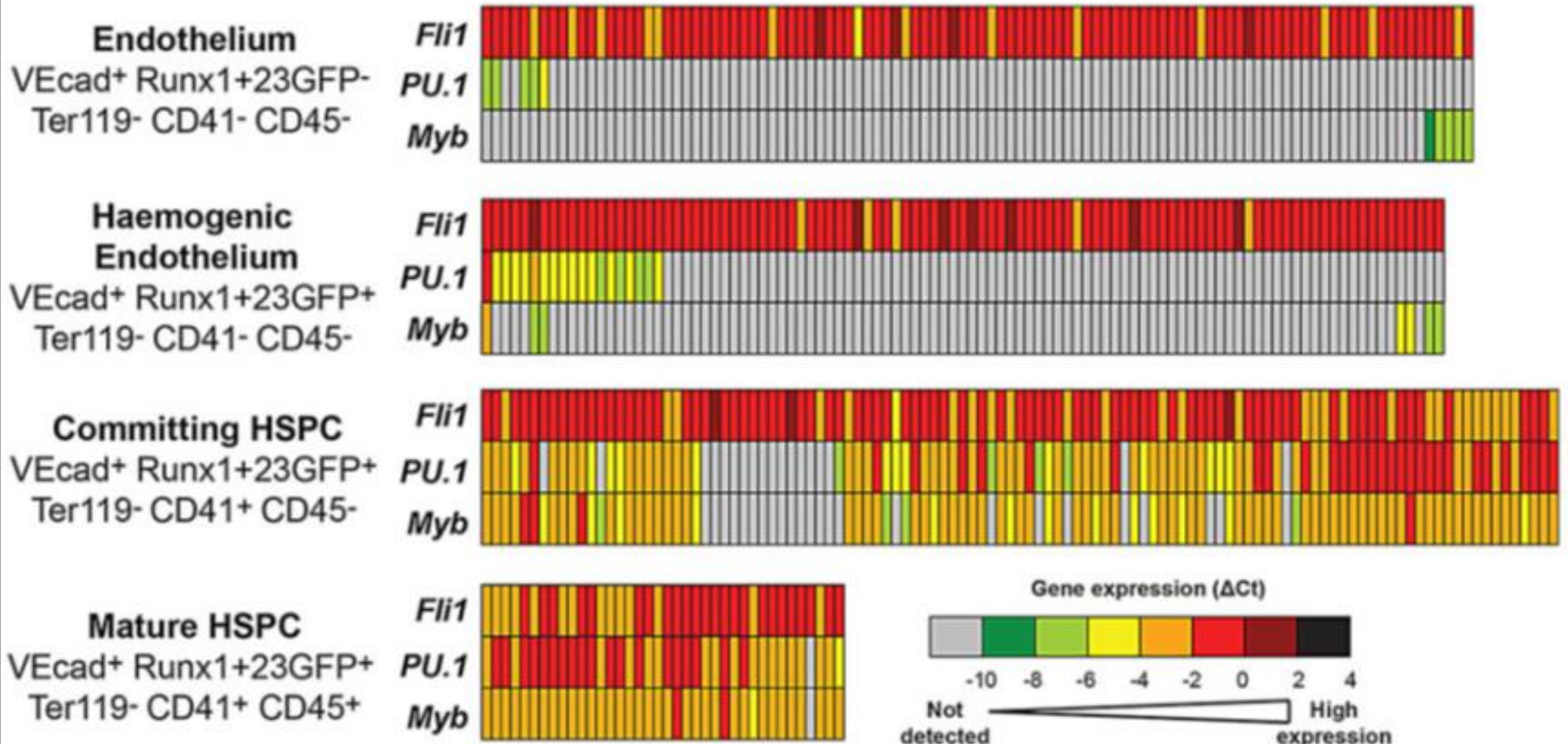
STAT5 - signalizace cytokinů

HoxB4 - transkripční faktor specifikuující linii hematopoézy

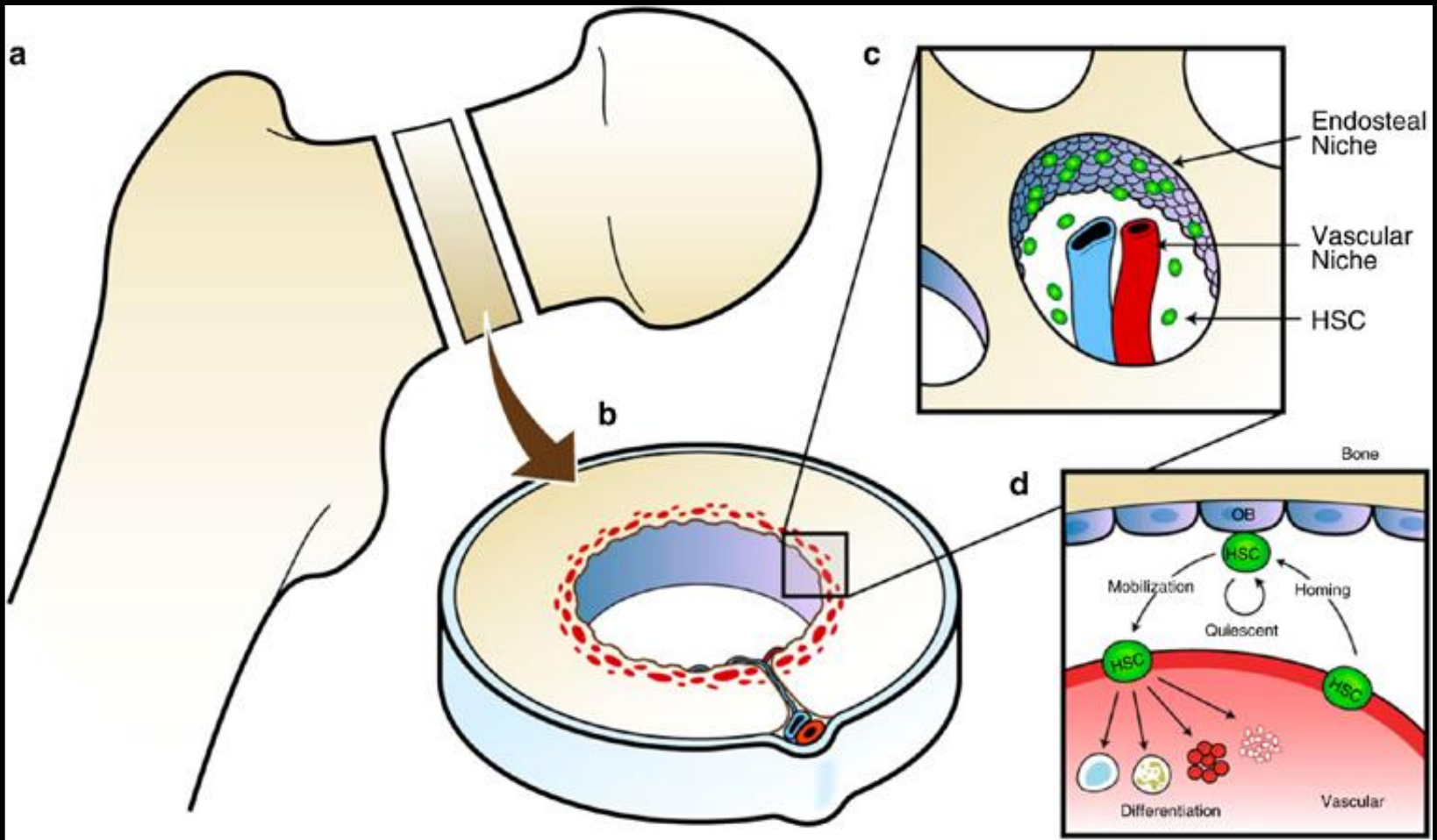

Ukázka homogenity ve fenotypu jednotlivých buněk na základě exprese klíčových transkripčních faktorů zapojených v regulaci hematopoézy jako jsou Fli1, PU.1 a Myb.

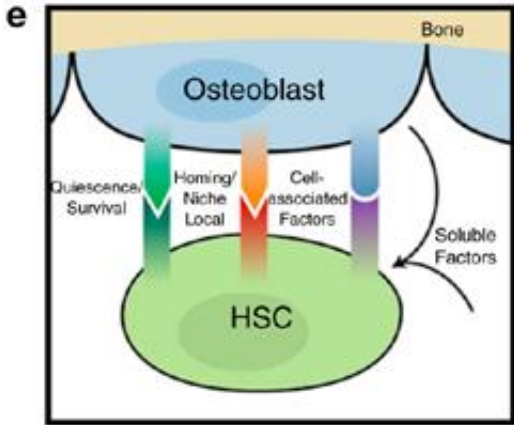
A Runx1+23GFP transgenic embryos E10.5 AGM/VUA region

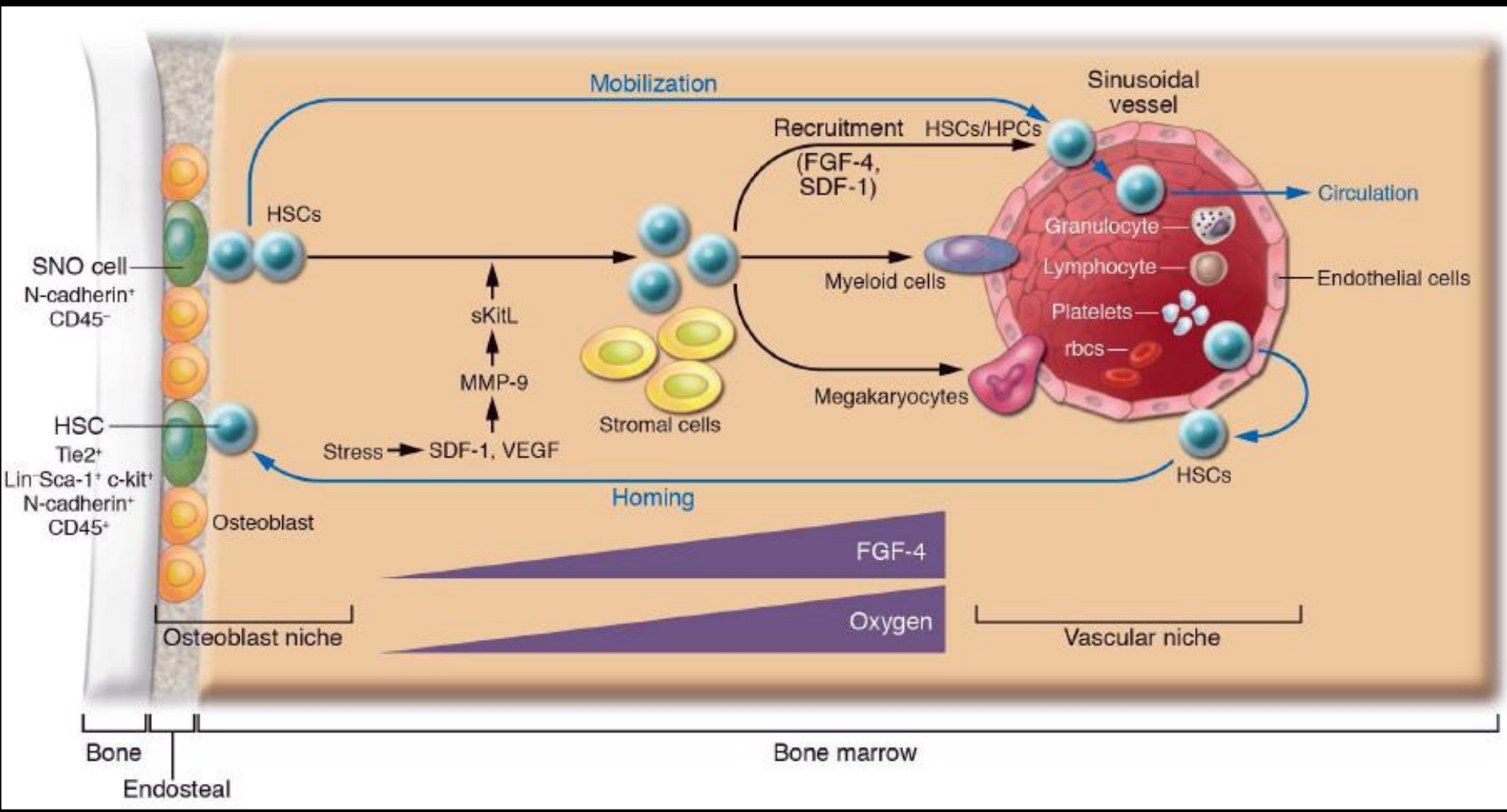

HSC niche

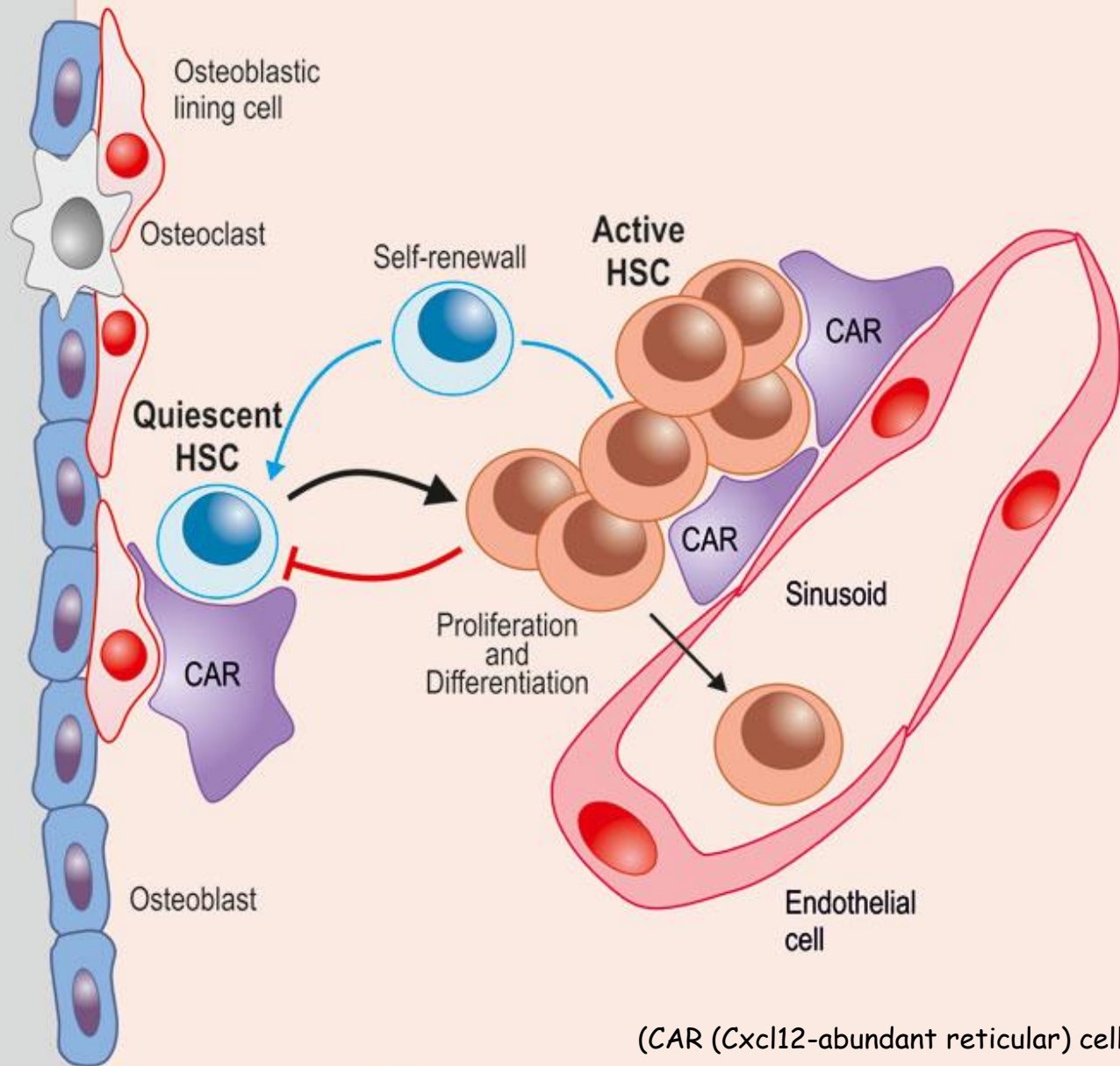

Mobilizace HSC (přechod HSC do periferní krve) - působením G-CSF, SCF, IL-3, TPO

G-CSF - granulocyte colony-stimulating factor, SCF - stem/steel cell factor, IL-3 - interleukin 3, TPO - trombopoetin

Osteoblastic Niche

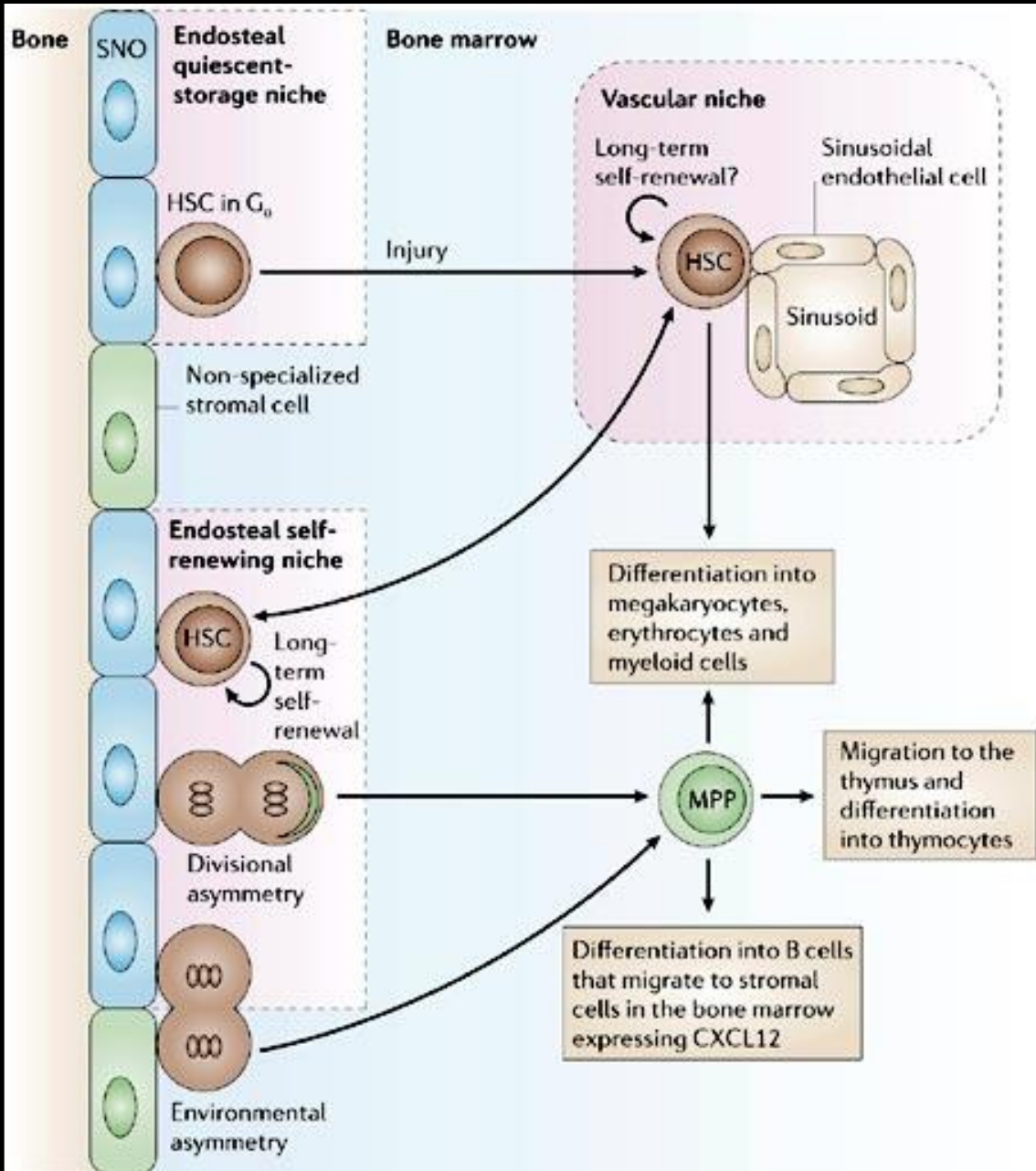
Vascular Niche

(CAR (Cxcl12-abundant reticular) cells)

Endosteum Zone

Central Marrow Zone

Změna niche

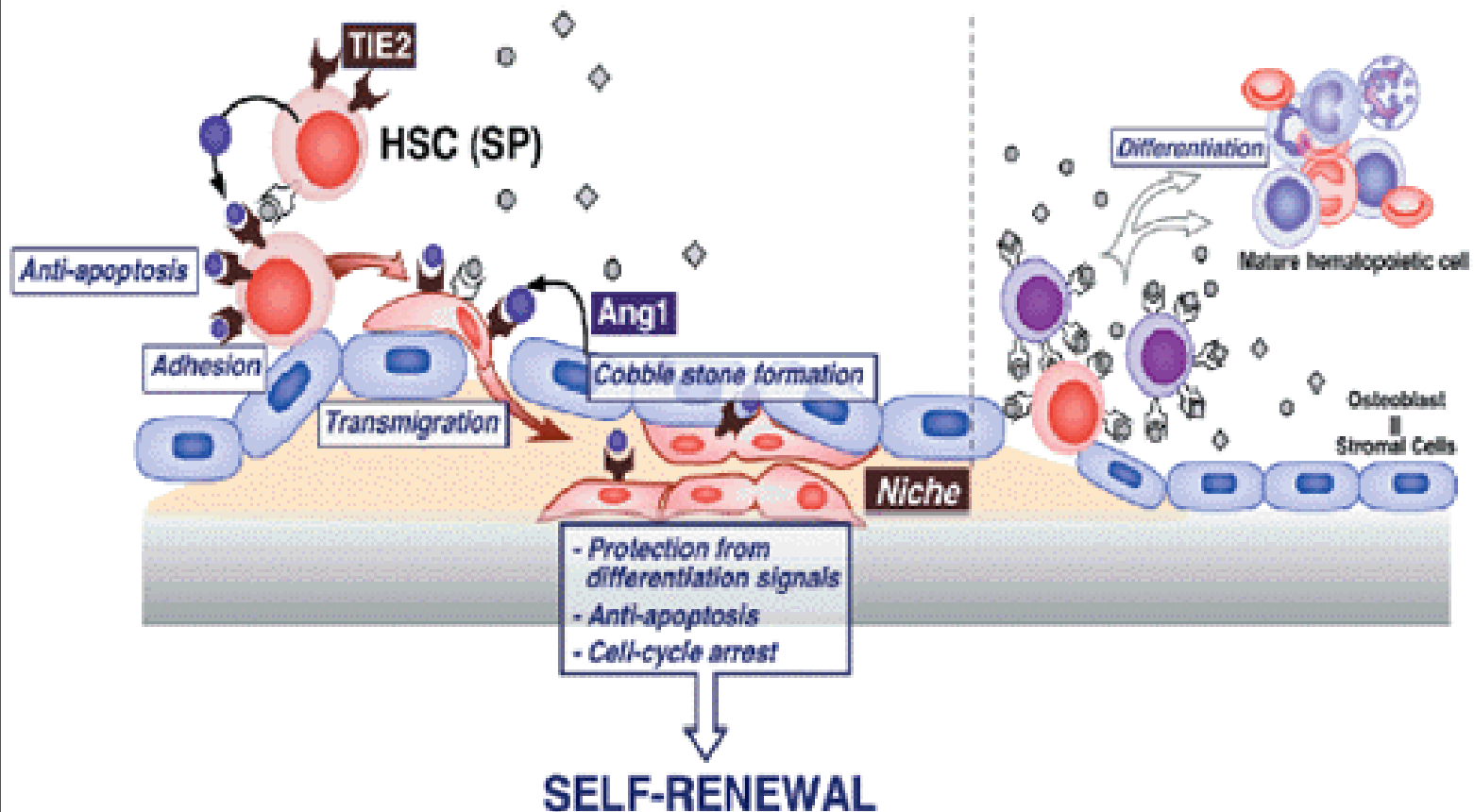
- ztráta kmenovosti = diferenciacce
- změna statusu
- quiescence x proliferace

Model významu angiopoetinu v regulaci sebeobnovy HSC

Ang - angiopoetin

Tie2 - receptor angiopoetinu

Ang1/Tie2 Maintains the "Stemness" (Model)

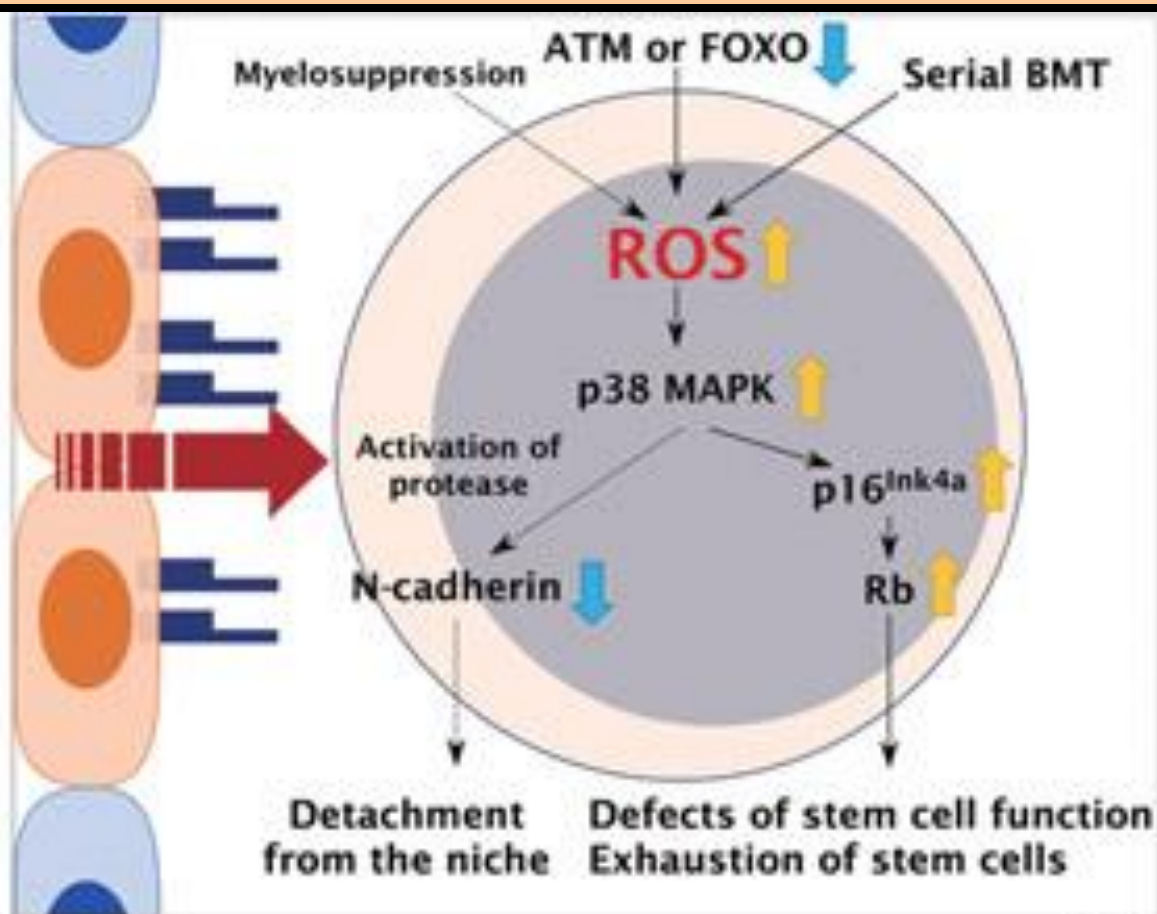
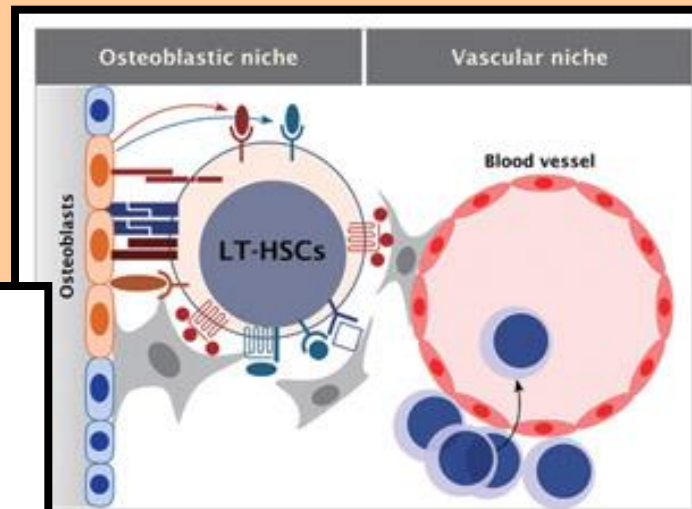

Reaktivní kyslíkové metabolity (ROS - reactive oxygen species) regulují aktivitu HSC

- zvýšení produkce ROS vede k indukci proliferace a opuštění niche

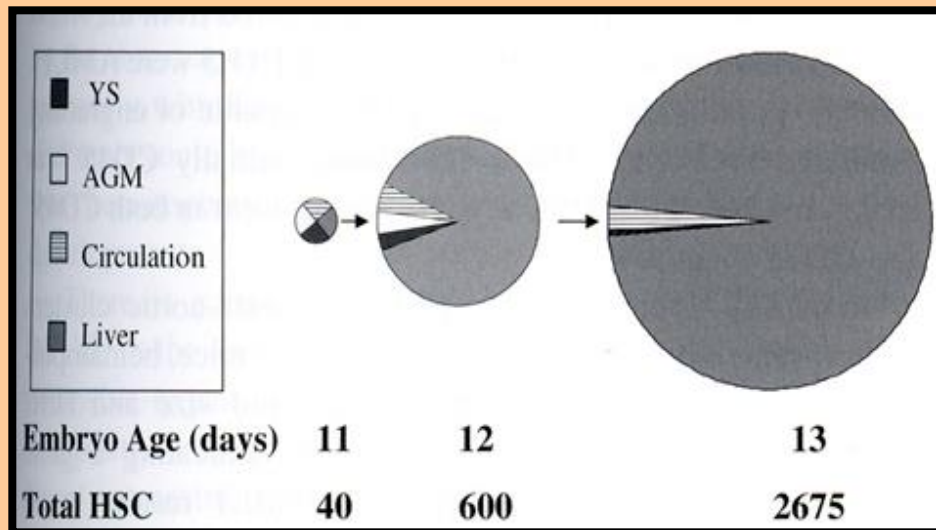
=> úbytek HSC

=> zvýšení intenzity hematopoiézy

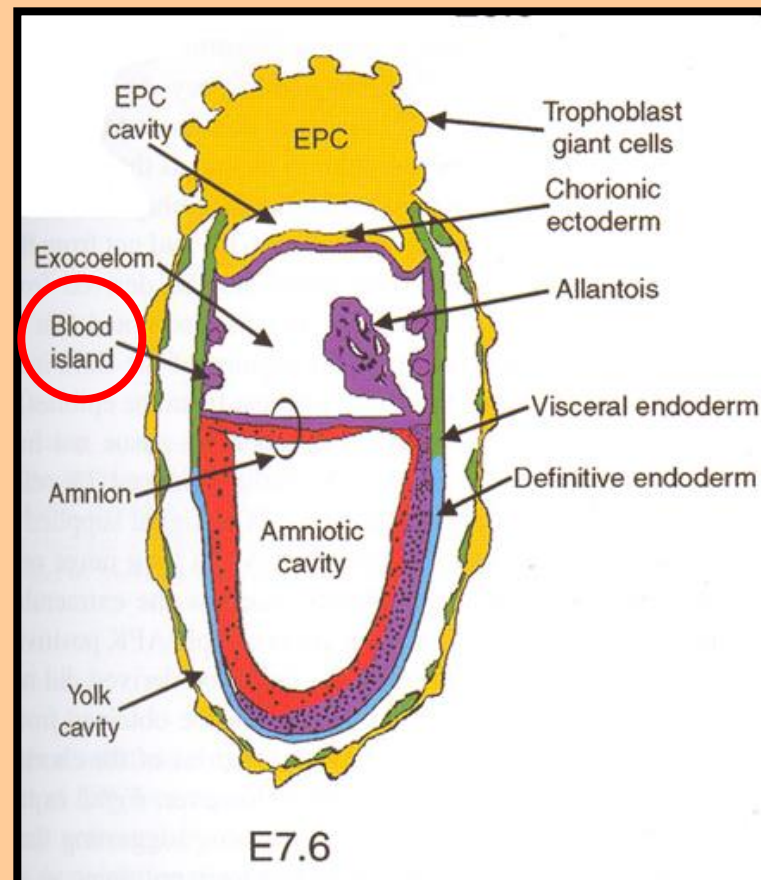

Původ HSC

Podíl jednotlivých tkání na celkovém objemu hematopoézy mezi 11 - 13 dpc u myši

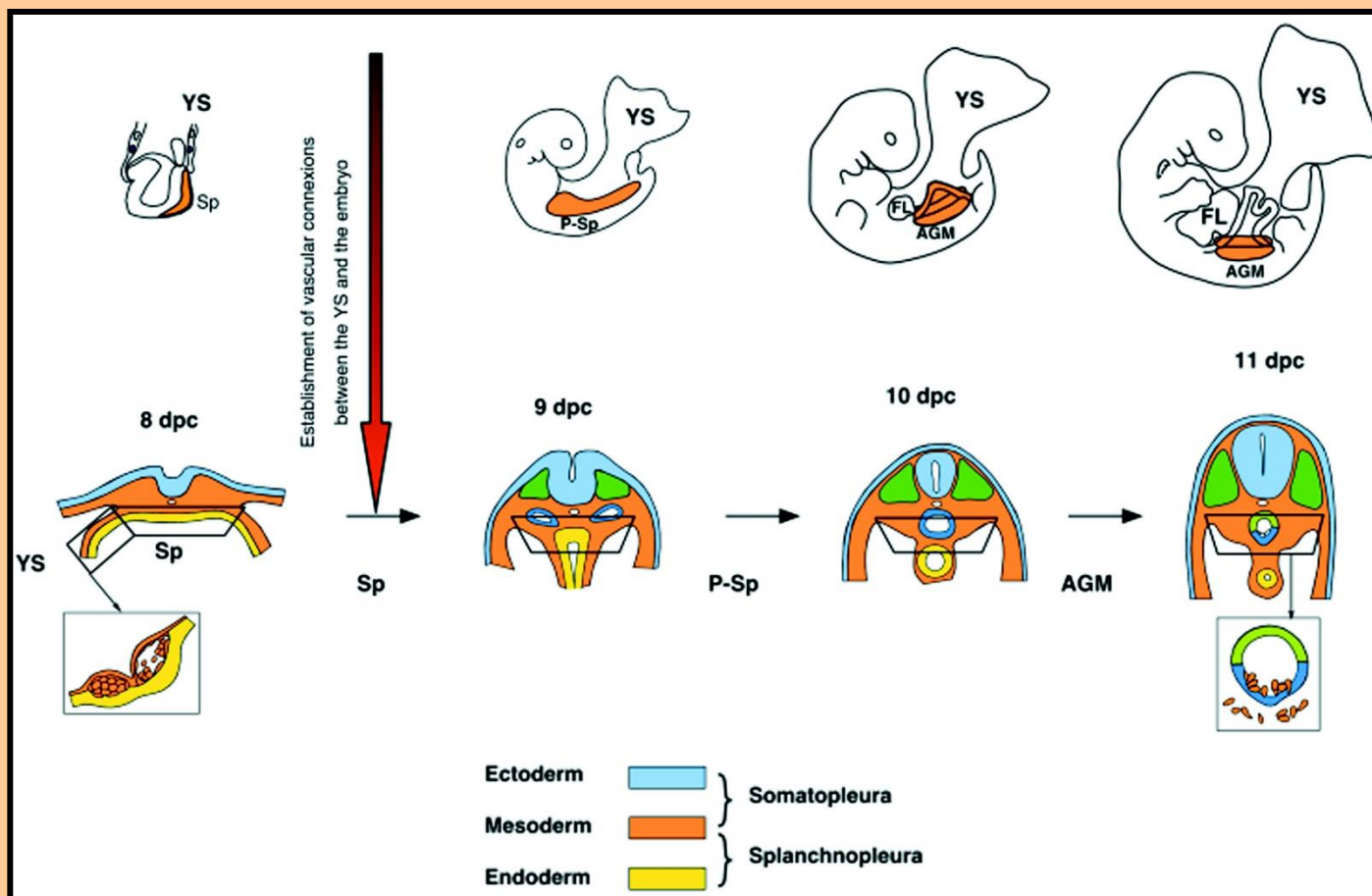

Místo vzniku krevních ostrůvků (blood island) v průběhu embryogeneze u myši

Pozn. Slezina je osídlena HSCs a hematopoetickými progenitory pravděpodobně z jater, protože v době objevení se hematopoézy ve slezině, v žloutkovém vaku a v aortě už hematopoéza neprobíhá a kostní dřeň dosud není vyvinuta.

Schema vývoje AGM (aorta-gonads-mesonephros) - začátek fetální hematopoézy

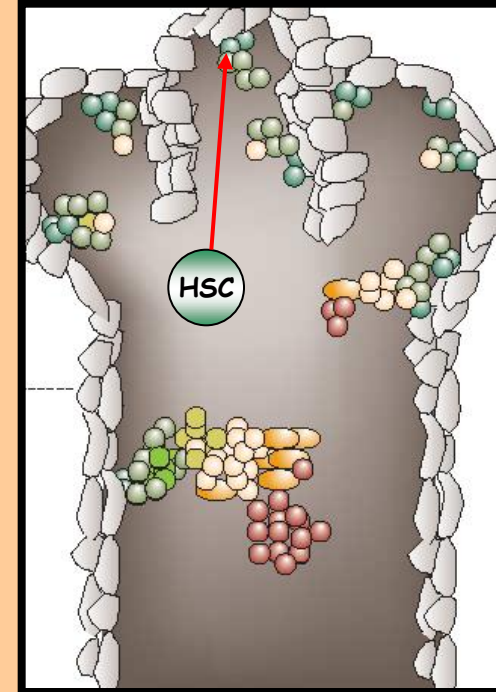
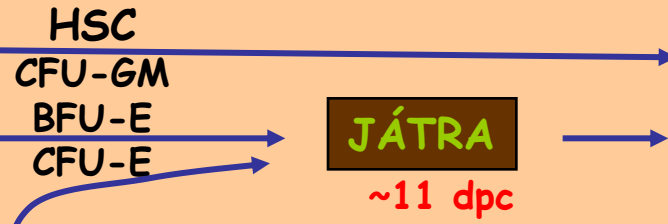
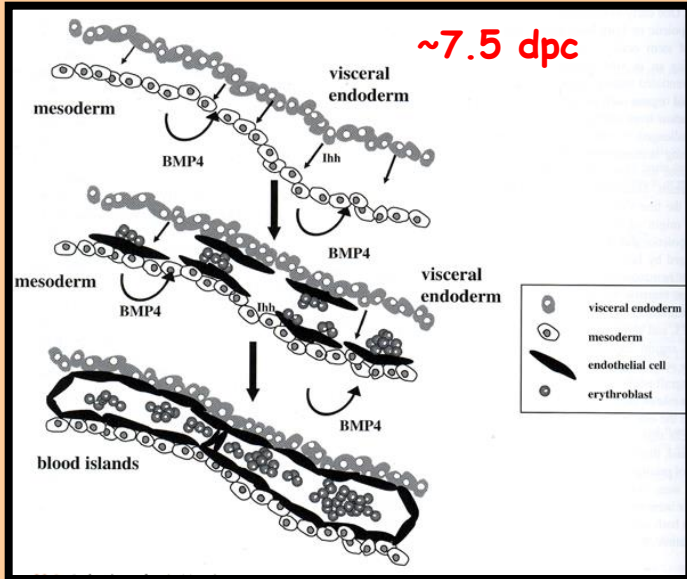

MOUSE

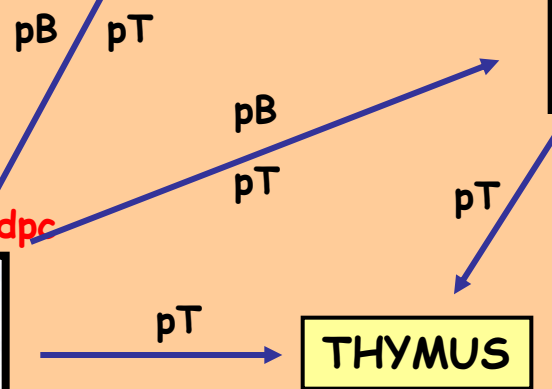
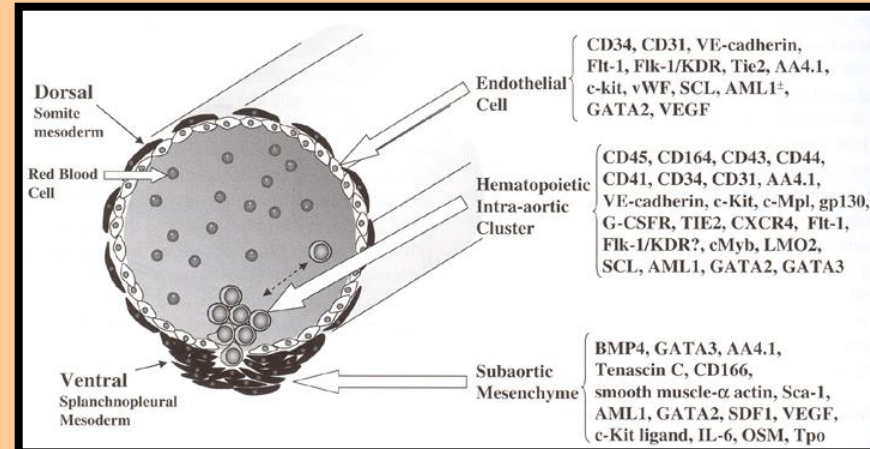
Lokalizace, změna „niche“ u hematopoézy v průběhu ontogeneze

Vznik krevních ostrůvků ve vznikajícím žloutkovém vaku mezi mezodermem a buňkami viscerálního entodermu

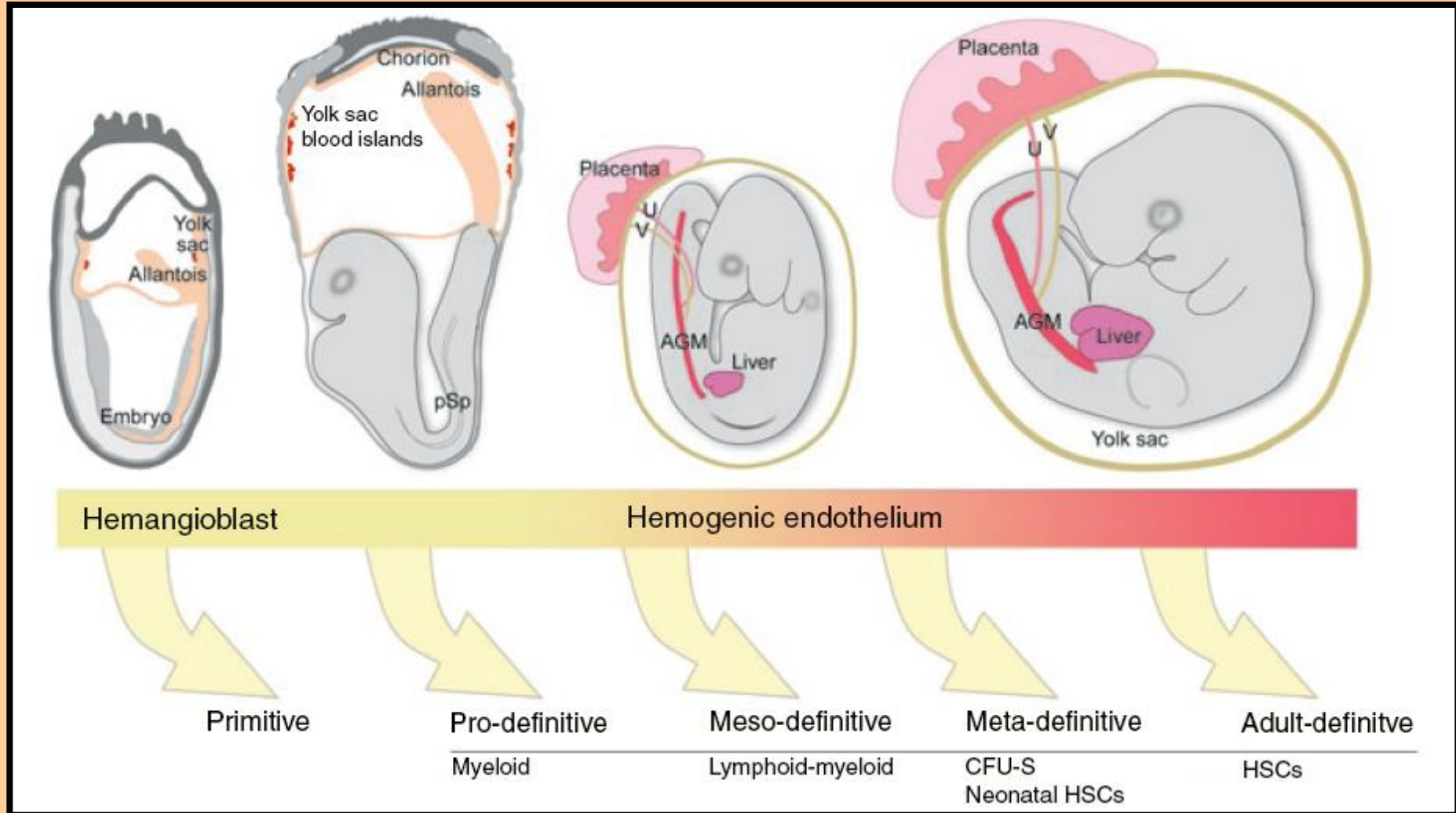
S vývojem kostní dřeně se HSCs usazují v jejím stroma.

Hematopoéza v endotelu aorty (AGM), **~10.5 dpc**

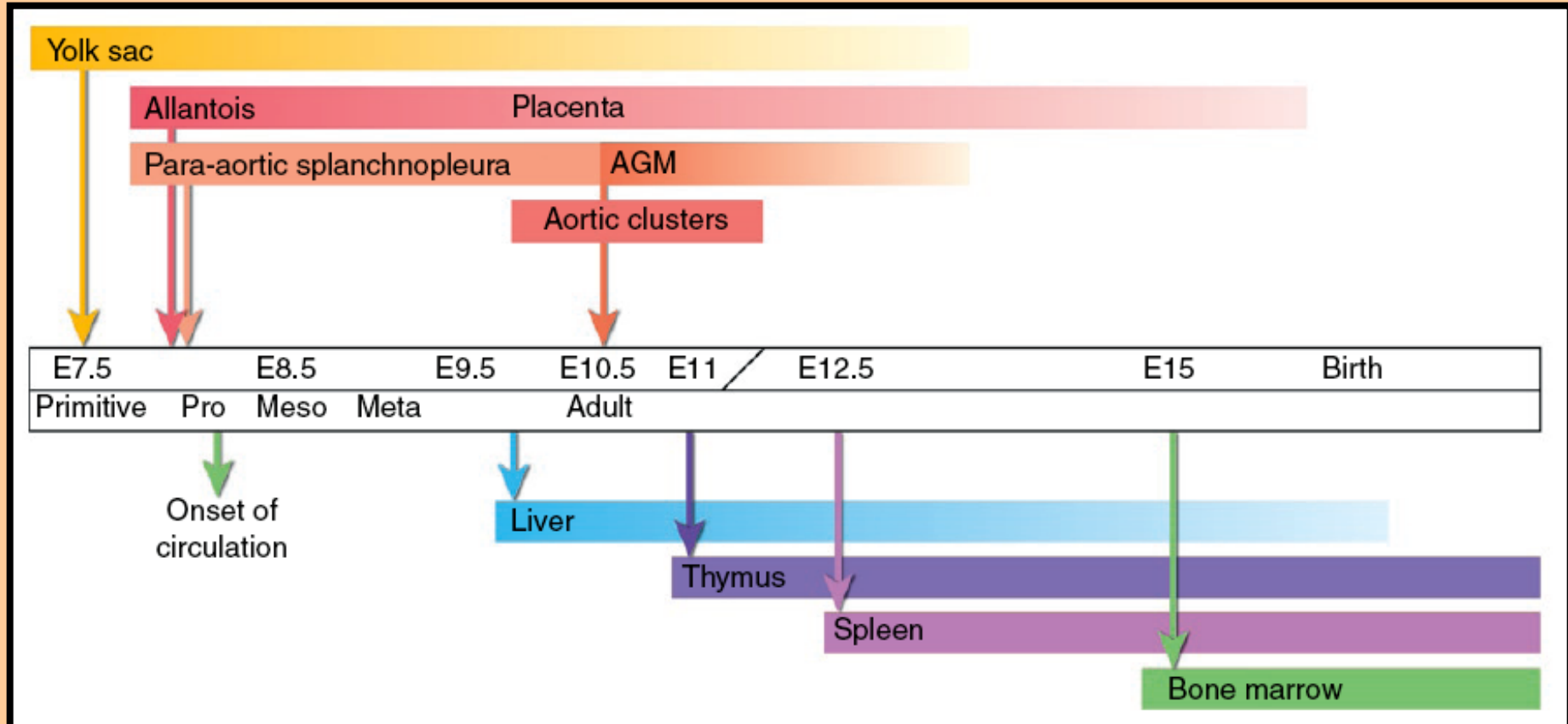

pT, pB - lymfocytární progenitory
CFU-GM - myeloidní progenitory
BFU-E, CFU-E - erythroidní progenitory

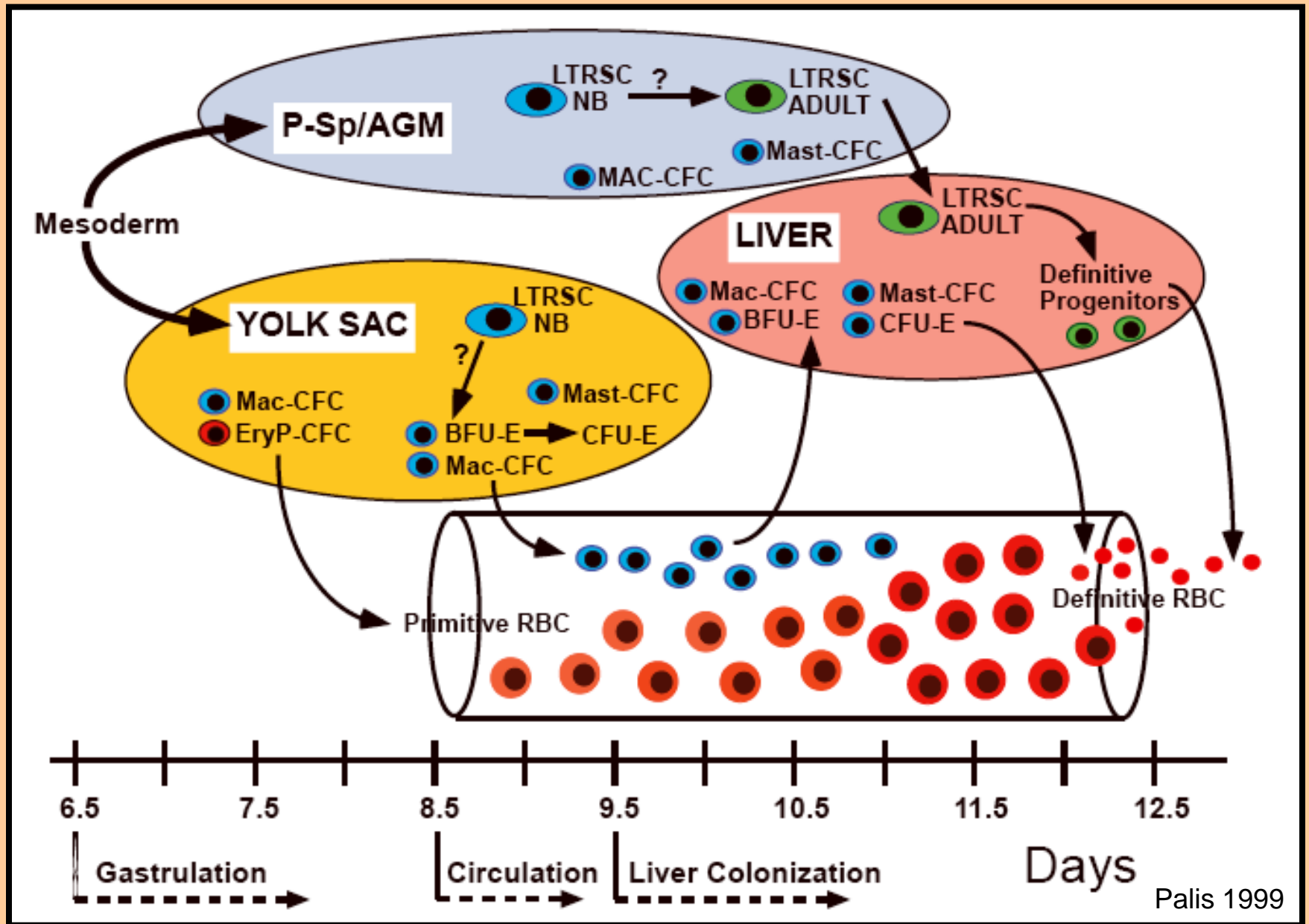
Embryonální hematopoéza (mouse)

Embryonální hematopoéza (mouse)

Embryonální x adultní HSC (mouse)

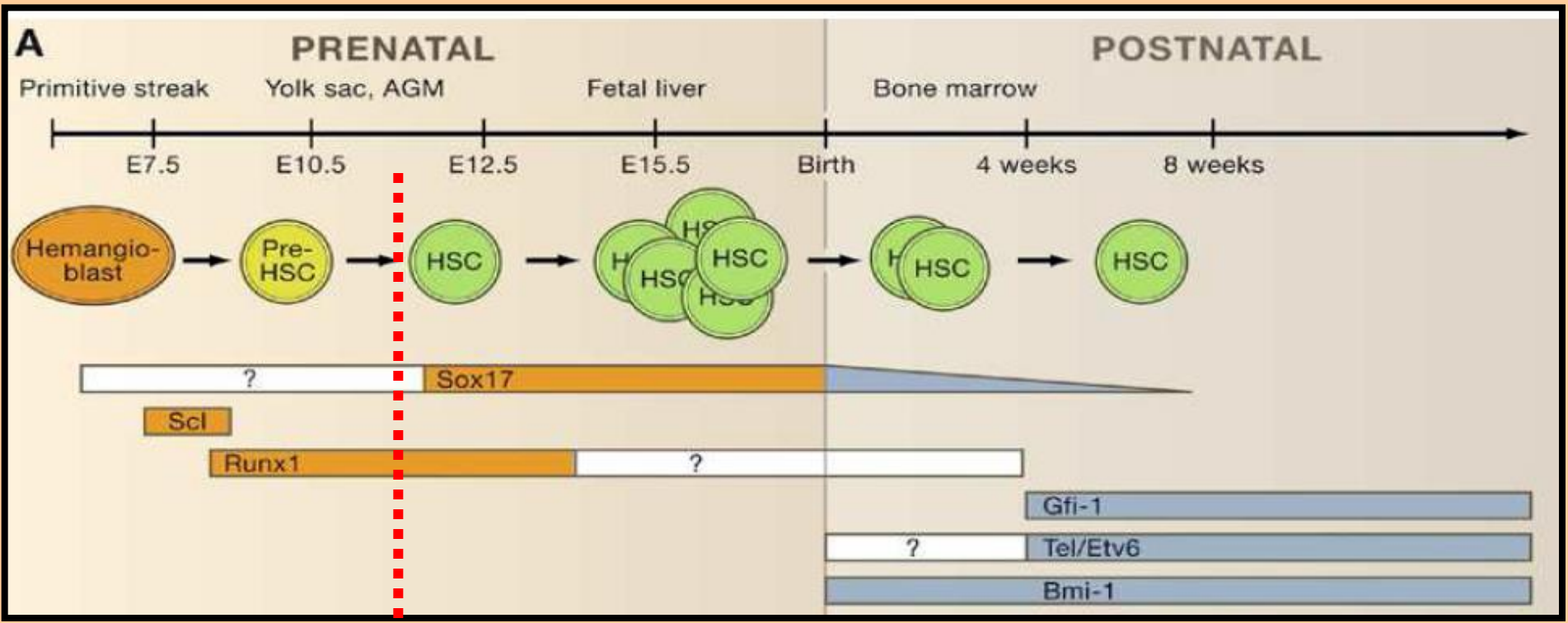
CFC - colony-forming cell (progenitor), CFU - colony-forming unit

	Developmental time	Site	Functional activity
Primitive	E7.5	Yolk sac ^a	Primitive erythroid
	E7.5–E8 (0–4sp)	Yolk sac ^b	Primitive erythroid
Pro-definitive	E7.5–E8 (EHF–2sp)	Allantois ^a	Erythroid-myeloid progenitor
	E7.5–E8 (0–7sp)	Allantois ^a	Erythroid-myeloid progenitor
	E8.25	Yolk sac ^a	Erythroid-myeloid progenitor
	E8.25	Yolk sac ^b	Erythroid-myeloid progenitor
	E9.5	Yolk sac ^b	Erythroid-myeloid progenitor
	E9.0	Placenta	Erythroid-myeloid progenitor
Meso-definitive	E7.5–E8 (0–8sp)	pSp ^a	Erythroid-myeloid-lymphoid progenitor
	E7.5–E 8 (0–5sp)	pSp ^a	Multipotent low-level repopulating progenitor
Meta-definitive	E9.0	Yolk sac ^c	Neonatal repopulating HSC
	E9.0	AGM ^c	Neonatal repopulating HSC
	E9.0	Yolk sac ^c	CFU-S
	E9.0	AGM ^{c,d}	CFU-S
Adult-definitive	E10.5	AGM ^{d,e}	Adult repopulating HSC
	E10.5	Umbilical and vitelline vessels ^d	Adult repopulating HSC
	E10.5–E11	Placenta	Adult repopulating HSC

Rozdíly mezi embryonálními a adultními HSC

Intenzivně proliferující HSC

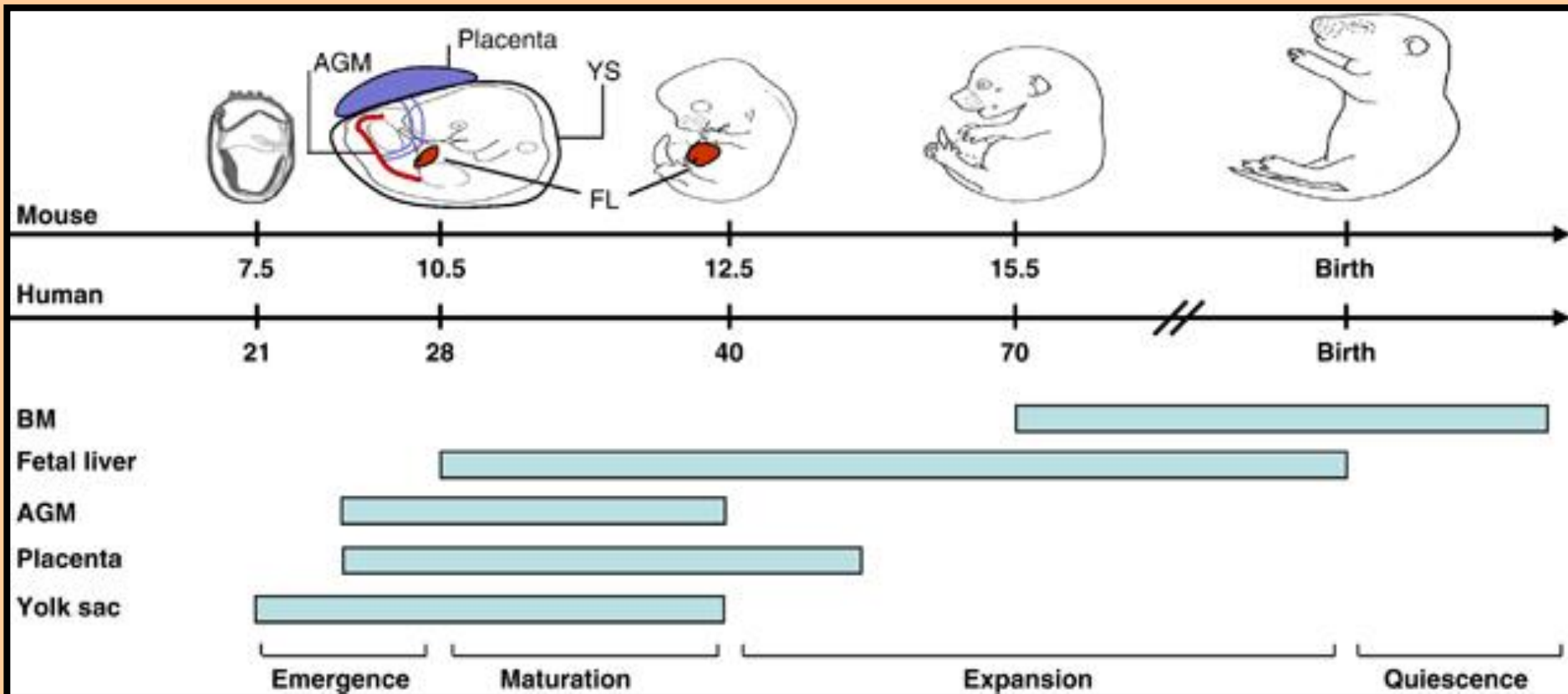
pomalou proliferující / quiescentní HSC

Obnova embryonální hematopoézy

Obnova adultní hematopoézy

Transkripční faktor RUNX1 a vývoj HSC

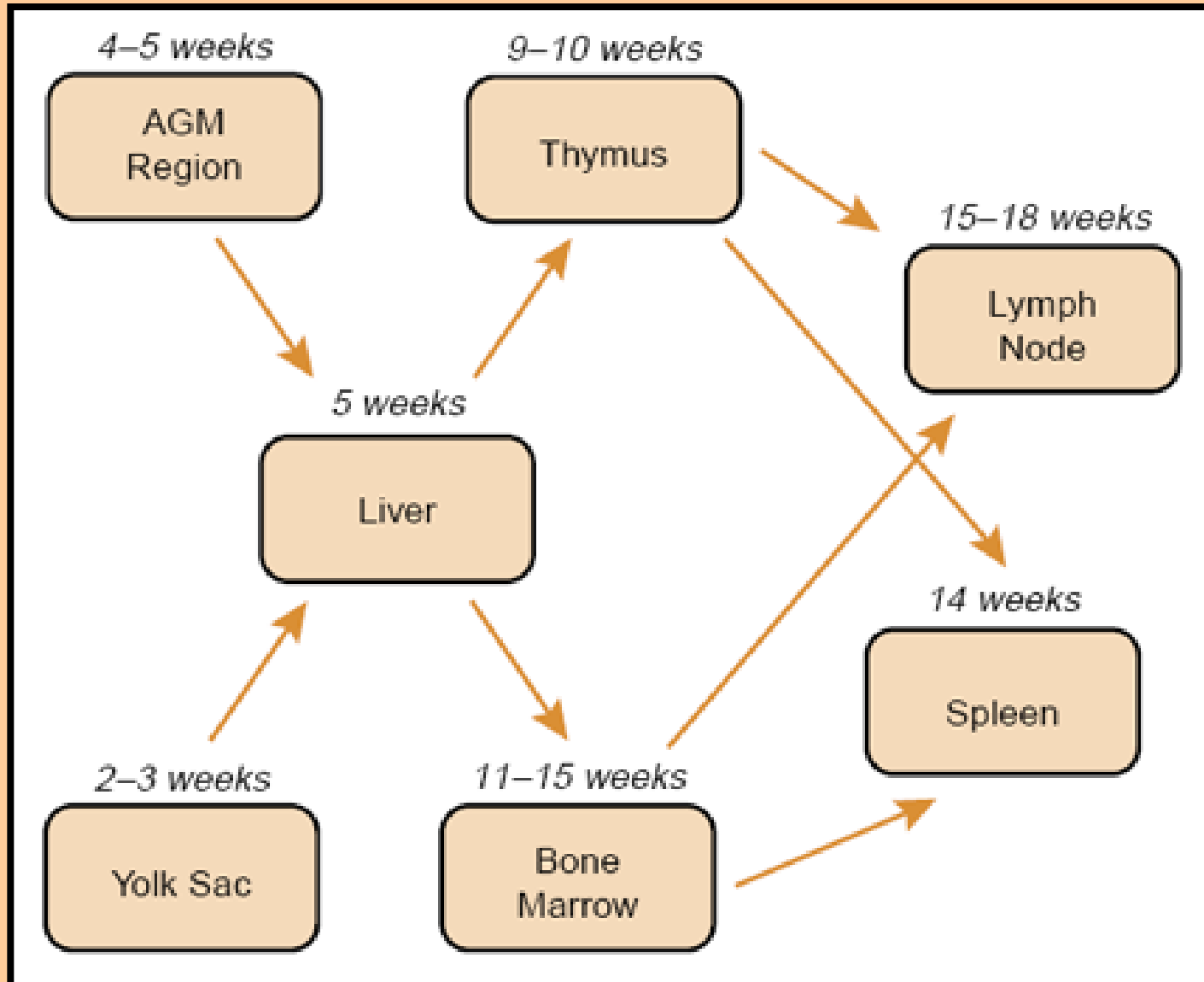
- Knockout pro RUNX1 u myši způsobuje embryonální letalitu E12,5. Embrya postrádají hematopoézu ve fetálních játrech.
- RUNX1 důležitý pro vznik HSC z hematogenního endotelia

Chronologie hematopoézy u člověka a myši

hematopoéza/lymfopoéza (dny)	člověk	myš
embryonální vývoj (dny)	~270	~21
žloutkový vak	18	7.5
dorsální aorta	27	9.5
<i>thymus</i>	40	11
játra	42	11
slezina	48	13
kostní dřeň	77	15
cirkulace krevních buněk	24	8.5

Časování cest lidských HSC

Intenzita hematopoézy v průběhu embryogeneze u člověka

